

Masterthesis - PThU

Bijbels-Hebreeuwse (ver)telstructuren vanuit Psalm 40

Een exemplarisch onderzoek naar de structuur van Psalm 40, ter verkrijging van een in samenhang zien en gebruiken van methodische inzichten van structuuranalyse van Bijbels-Hebreeuwse poëzie.

T-MATH2-DT: Master's Thesis 2
Prof. Dr. K. Spronk

31 januari 2024

Pieter van der Schee
Studentnummer: 1500686

Abstract: This study focuses on the methodology of structural analysis of Biblical-Hebrew poetry, using an exemplary study of the structure of Psalm 40. First, the methodological insights of Korpel and De Moor (Kamper School), Van der Lugt, Labuschagne, Van Grol and Fokkelman are collected and rearranged. A structural analysis of Psalm 40 is then carried out, where the various methodological insights are simultaneously introduced and processed by successively performing textual, linguistic, arithmetic, and combined analysis. From the result, it becomes clear that examining Masoretic accentuation and weighing linguistic and arithmetic aspects equally are valuable keys to determining the structure of text as objectively as possible. It also turns out that from the 'synchronic' findings, it is possible to make some new proposals of a 'diachronic' nature, following the parallel passage of Psalm 40:14-18 with Psalm 70. From this follows the recommendation to take up and build on a balanced and consonant input of Masoretic accentuation, linguistic elements, and arithmetic elements in the further development of the methodology of structural analysis of Biblical-Hebrew poetry.

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding	4
1.1 Verantwoording en doelstelling	4
1.2 Probleemstelling	5
1.3 Onderzoeksvraag en werkwijze	6
2. Methoden van structuuranalyse	7
2.1 Inleiding	7
2.2 Korpel en De Moor (Kamper school)	7
2.3 Van der Lugt	9
2.4 Labuschagne	10
2.5 Van Grol.....	12
2.6 Fokkelman.....	14
2.7 Overzicht.....	16
3. Psalm 40: Een eigen analyse	19
3.1 Inleiding	19
3.2 Stap 1: Tekstuele analyse.....	20
⇒ Stap 1a: analyse colometrie	22
⇒ Stap 1b: vertaling brontekst.....	24
3.3 Stap 2: Taalkundig registreren	27
⇒ Stap 2a: registreren woordherhalingen.....	27
⇒ Stap 2b: registreren grammatica	31
3.4 Stap 3: Rekenkundig registreren.....	32
⇒ Stap 3: telling tekstbouwstenen	32
3.5 Stap 4: Gecombineerde analyse	34
⇒ Stap 4a: analyse strofen	35
⇒ Stap 4b: analyse cantikels.....	37
⇒ Stap 4c: analyse canto's.....	39
⇒ Stap 4d: analyse gedicht	40
3.6 Resultaat en vergelijking.....	42
3.7 Excurs: Psalm 40 en Psalm 70	45
4. Conclusie.....	48
5. Bibliografie	50
6. Bijlagen	52

1. INLEIDING

1.1 VERANTWOORDING EN DOELSTELLING

Wat is de kunst van het (ver)tellen in Bijbels-Hebreeuwse poëzie? Of: hoe dienen de (ver)telstructuren in Bijbels-Hebreeuwse poëzie zich aan? En hoe zijn die zo objectief mogelijk te achterhalen? Het geheel van deze scriptie is tegen de achtergrond van deze vragen geschreven en kan ook als zodanig gelezen worden. De waarde en relevantie van (voortgaand) onderzoek op dit terrein zie ik achtereenvolgens voor mij persoonlijk, voor de kerkelijke praktijk en voor de academische theologie.

Persoonlijk

Als iemand mij 25 jaar geleden had verteld dat ik ooit een ‘alfa’ scriptie zou schrijven, laat staan over een ‘taal’, dan had ik dat waarschijnlijk niet voor mogelijk gehouden. Als ‘bèta’ had ik toentertijd een exact vakkenpakket met het oog op een vervolgstudie aan waarschijnlijk een technische universiteit. Toch heb ik gaandeweg de jaren ook waardering gekregen voor niet-exacte vakken, zeker sinds ik ruim 8 jaar geleden begonnen ben met de theologiestudie. Of de alfa en de bèta in mij ooit tot evenwicht zullen komen, weet ik niet. Maar het zal niet verbazen dat ik gedurende de studie extra belangstelling had bij onderwerpen en opdrachten waar ‘tal’ en ‘taal’ samenkwamen.

Zonder meer is dat ook het geval bij het analyseren van tekststructuren. Toen dit aan de orde kwam tijdens één van de exegetische cursussen smaakte dat naar meer. Naast het voornemen om via de masterthesis mijn kennis en belangstelling voor het Bijbels Hebreeuws te verdiepen, is zo het idee ontstaan om dat te doen door verdiepend aan de slag te gaan met methoden van structuuranalyse van deze teksten. Als ik, door een eigen onderzoek op dit terrein, mijn kennis en vaardigheden op dit gebied kan vergroten, zie ik dat alleen al op persoonlijk vlak als een grote winst.

Kerkelijk

Vorm en inhoud kunnen niet los van elkaar worden gezien. Dat is in algemene zin van toepassing, maar zeker als het gaat om de Hebreeuwse poëzie van het Oude Testament. De daarin aanwezige hoogstaande poëtische techniek kan belangrijke aanwijzingen opleveren voor een juiste interpretatie ervan. Door het maken van een goed onderbouwde structuuranalyse kunnen deze aanwijzingen op het spoor worden gebracht en kunnen hoofdbetekeningen en theologische zwaartepunten van de tekst in beeld komen.

Toch krijg ik de indruk dat hier bij de exegesebeoefening van het Oude Testament maar beperkt, of weinig onderbouwd, aandacht aan wordt gegeven. Nu inzichten in de (ver)telstructuur van Bijbels-Hebreeuwse poëzie toenemen, is het zaak dat deze inzichten ook in de kerkelijke context breder worden gekend en gedeeld. Het zou mooi zijn als ik als predikant (in opleiding) daaraan zou kunnen bijdragen.

Academisch

Ontwikkelingen binnen het onderzoeksterrein van structuuranalyse van Bijbels-Hebreeuwse poëzie zijn tenslotte en uiteindelijk een academische kwestie. Een actueel punt daarbij is de toegenomen inbreng op dit terrein vanuit de hoek van de literaire kritiek, die ondertussen bepaald niet eenduidig is. Op dit moment kent het vakgebied verschillende en nogal uiteenlopende stromingen. De neiging om voor één van de stromingen te kiezen is groot, met als gevolg dat inzichten vanuit andere stromingen dan buiten beeld blijven. Dat kan goede redenen hebben, maar welke dan? Wat zijn de afwegingen?

Door het huidige landschap in kaart te brengen en daarbij te verkennen in hoeverre, en op welke manier, de diverse methoden en inzichten in samenhang kunnen worden gezien en gebruikt, zou mijn onderzoek een bijdrage kunnen leveren aan het academische gesprek hierover.

1.2 PROBLEEMSTELLING

Methoden van structuuranalyse

Dat er op dit moment meerdere methoden zijn van structuuranalyse van Bijbels-Hebreeuwse poëzie is in de eerste plaats als onderling verrijkend te duiden. Zo wordt er vanuit verschillende invalshoeken gekeken naar de talige aspecten van de poëtische teksten. En sinds de opkomst van de literaire kritiek is er in toenemende mate ook aandacht voor de rekenkundige aspecten in de diverse lagen van de tekst. Elke methode komt vanuit een eigen invalshoek tot eigen en nieuwe resultaten. Als dat leidt tot verbreding en verdieping van het begrip van de poëtische teksten, dan is dat een goede zaak.

Maar deze situatie brengt ook verwarring met zich mee. Want hoe om te gaan met de onderzoeksresultaten wanneer deze niet alleen van elkaar verschillen, maar elkaar ook tegenspreken? Wat zegt dat over de deugdelijkheid van de gebruikte methode en over de objectiviteit van de bevindingen? Zou het bijvoorbeeld kunnen dat de subjectieve inbreng van de onderzoeker (toch) groter is dan wordt gedacht en (impliciet) wordt gecommuniceerd? Of zou het kunnen dat de resultaten als zodanig wel in orde zijn, maar ze slechts een weerspiegeling zijn van een ‘deel’ van de tekstgegevens, waardoor het zicht op het ‘geheel’ van de tekst nog steeds ontbreekt?

Aanvankelijk had ik het voornemen om vanuit dit vraagstuk alleen een vergelijkend onderzoek te doen binnen en tussen de verschillende methoden van structuuranalyse. Maar naderhand leek het me beter om dit te doen in de vorm van een exemplarisch onderzoek, waardoor ik mijn onderzoek verbind met één afgebakende poëtische tekst. Daarbinnen heb ik dan de mogelijkheid om alsnog te bezien hoe de diverse methodische inzichten zich tot elkaar verhouden.

Bovendien stelt deze aanpak mij in de gelegenheid om het proces van het maken van een structuuranalyse eerst zelf door te maken. Een vergelijking van en met het werk van anderen zal dan ook niet langer een bespreking ‘over’ de stof, maar een bespreking ‘vanuit’ de stof zijn, wat dat kans op een goed doorzien van de zaak aanzienlijk vergroot.

Verder zal de grootste meerwaarde van exemplarisch onderzoek zijn dat op die manier de tekst zélf als de belangrijkste gesprekspartner kan worden ingebracht. In een situatie waarbij gezichtspunten elkaar tegenspreken, kan dan zo mogelijk de tekst zelf als scheidrechter functioneren.

Psalm 40

Van hieruit ben ik op zoek gegaan naar een poëtische tekst die geschikt zou kunnen zijn voor mijn onderzoek. Al vrij snel kwam ik uit bij Psalm 40. De eerste aanleiding om deze psalm te kiezen was het feit dat dit psalmnummer mijn huidige leeftijd weergeeft. Maar doorslaggevend was uiteindelijk het punt dat precies deze psalm een relatief moeilijk te doorgronden prosodische structuur heeft. Althans, de analyses ervan lopen nogal uiteen. Een mooie uitdaging dus om te proberen meer opheldering te krijgen van de prosodische structuur.

Een ander pluspunt is de parallel van Psalm 40: 14-18 met Psalm 70. Deze situatie roept extra structurele vragen op. Zo wordt er verschillend gedacht over de kwestie in hoeverre deze psalm een duidelijk eenheid vormt. Is die eenheid er, of is er vooral sprake van een duidelijke twee-eenheid, of zijn beide situaties gelijktijdig het geval? En zou er ook wat steekhoudends te zeggen zijn over het ontstaan van de delen?

Het zijn punten en vragen die ook op zichzelf gezien al uitnodigen om de structuur van de psalm nog eens van voor af aan onder de loep te nemen. Natuurlijk in de hoop dat het mogelijk zal zijn om vanuit zo’n nieuwe en (meer) integrale aanpak het inzicht in de psalm(structuur) te kunnen verbeteren.

1.3 ONDERZOEKSVRAAG EN WERKWIJZE

Het voorgaande in samenhang bezien, heeft ertoe geleid dat ik tot de volgende onderzoeksvraag voor deze scriptie ben gekomen:

“In hoeverre, en op welke manier, kunnen inzichten vanuit huidige methoden van (structuur)analyse van Bijbels-Hebreeuwse poëzie, (gezien de spanning binnen en tussen deze methoden ten aanzien van het al dan niet waarnemen en wegen van uiteenlopende taalkundige en rekenkundige tekstgegevens,) in samenhang worden gezien en gebruikt, om de prosodische en retorische opbouw van Psalm 40 zo objectief mogelijk vast te stellen?”

Hieruit volgen twee deelvragen die elk een eigen hoofdstuk krijgen toebedeeld. De achterliggende vraag van hoofdstuk 2 is:

“Waaruit bestaan (op hoofdlijnen) de inzichten van huidige methoden van (structuur)analyse van Bijbels-Hebreeuwse poëzie ten aanzien van het waarnemen en wegen van de tekstgegevens?”

En de achterliggende vraag van hoofdstuk 3 is:

“Welke prosodische en retorische opbouw van Psalm 40 volgt er uit een analyse waarbij de gevonden inzichten in samenhang worden gezien en gebruikt?”

Wanneer deze hoofdstukken zijn afgerond, zal ik in hoofdstuk 4 terugkomen op de hoofdvraag en die van een beantwoording voorzien. Een overzicht van alle aangehaalde literatuur is te vinden in hoofdstuk 5 en tenslotte bevat hoofdstuk 6 een aantal bijlagen. Deze zijn geschikt gemaakt om (vergroot) uitgeprint in letterlijke zin ‘bij’ de tekst van de scriptie te ‘leggen’.

2. METHODEN VAN STRUCTUURANALYSE

2.1 INLEIDING

In de laatste decennia van de vorige eeuw heeft de structuuranalyse van Bijbels-Hebreeuwse teksten nieuwe belangstelling gekregen. Het opdoen van nieuwe inzichten en ook de opkomst van de literaire kritiek binnen de Bijbelwetenschappen heeft daaraan bijgedragen, zowel ten aanzien van de prozaïsche teksten, als (vooral) ten aanzien van de poëtische teksten. Gezien mijn onderzoeksvraag zal ik mij in dit hoofdstuk beperken tot methoden van structuuranalyse van de poëtische teksten.

Mijn bedoeling met dit hoofdstuk is het op hoofdlijnen verzamelen van (kern)inzichten met betrekking tot het analyseren van de Bijbels-Hebreeuwse tekststructuur. De diverse auteurs die aan bod komen, vertegenwoordigen daarbij elk een eigen invalshoek. Naar mijn inschatting heb ik daarmee een ruime afspiegeling van bekende en huidige stromingen. In elk geval omvat deze selectie het huidige speelveld in ons eigen taalgebied.

2.2 KORPEL EN DE MOOR (KAMPER SCHOOL)

Tien stappen

De Kamper school methode is opgekomen aan het eind van de jaren '70 van de vorige eeuw. Het is de eerste en tot op heden ook enige methode van structuuranalyse die zich ook expliciet als zodanig presenteert. Dit in tegenstelling tot de methoden in het vervolg van dit hoofdstuk, die zich meer impliciet als methode laten kennen. In de basis bevat de Kamper school methode tien stappen.¹ In een opstel over de geschiedenis ervan noteert Spronk die in beknopte vorm als volgt:

1. Voorlopige afgrenzing perikoop.
2. Vertaling en tekstkritiek.
3. Voorlopige indeling in verzen.
4. Voorlopige indeling in strofen of cantikels (stanza's) op grond van de inhoud.
5. Concluderen.
6. Strofe-signalering opsporen.
7. Verbindingen tussen verzen van dezelfde strofe.
8. Verbindingen tussen strofen.
9. Verbindingen tussen cantikels.
10. Definitieve vaststelling van de totale structuur op grond van een combinatie van de bovenstaande werkzaamheden, waarbij aan die structuur de voorkeur te geven is, die de minste contra-indicaties oplevert en die de meest regelmatige opbouw te zien geeft.²

Via deze stappen zoekt de methode naar een verantwoord evenwicht tussen de analyse van de vorm van de tekst en de beschrijving van de inhoud ervan.³ De methode kent een volgorde in de stappen, maar, zoals de laatste stap laat zien, is er uiteindelijk vooral sprake van een heen en weer tussen de diverse opbrengsten. Over de vraag hoe dat heen en weer het beste kan verlopen, wordt verschillend

¹ Willem van der Meer en Johannes C. de Moor, *The Structural Analysis of Biblical and Canaanite Poetry*, Journal for the study of the Old Testament. Supplement series 74, (Sheffield England: JSOT Press, 1988), vii-viii.

² Klaas Spronk, "De 'Kamper school' - Geschiedenis van een methode van structuuranalyse," in *Studies uit de Kamper school opgedragen aan Willem van der Meer*, red. K. Spronk, R. Roukema, en G. van Zanden (Bergambacht: 2010), 152.

³ Spronk, "De Kamper school", 150.

gedacht. Zo blijkt dat grondlegger De Moor de voorkeur heeft voor een benadering van kleinere naar grotere eenheden, terwijl mede-initiator Van der Lugt meer ziet in de omgekeerde weg.⁴

Kenmerkend is de voorzichtigheid waarmee over de uitkomsten wordt gesproken. De mogelijkheid staat open dat er meerdere structuren zullen worden ontdekt en vervolgens gaat het over de structuur die de 'voorkeur' verdient. Bij het vaststellen van deze voorkeur zijn het hebben van de minste contra-indicaties en het hebben van de meest regelmatige opbouw de doorslaggevende factoren.

Basisregels

Om meer te weten te komen over de achterliggende principes van de methode zijn de 'basisregels' van belang, zoals die in 1988 zijn opgesteld door Korpel en De Moor. Zij beschrijven daarin de bouwstenen van de poëtische teksten uit Kanaän en Israël. Van klein naar groot noemen zij de voet, de colon, het vers en de strofe. Bij verdere uitbreiding volgen het cantikel en de (sub)canto. Inzicht in deze structuur wordt als essentieel beschouwd voor elke serieuze theorie over de toenmalige poëzie.⁵

De poëtische teksten waarbinnen deze bouwstenen functioneren typeren de auteurs als een 'ademend universum', in die zin dat er steeds sprake is van een heen en weer tussen uitbreiden en samentrekken ervan. Door steeds weer parallellistische structuren op een evenwichtige wijze toe te voegen, zou in principe zelfs één woord al de kern kunnen vormen van waaruit het gehele dichterlijke kunstwerk is samengesteld. Het resultaat is dan opgebouwd uit concentrische structuren die regelmatig kunnen zijn, maar zeker ook onregelmatig, vergelijkbaar met de ringen van een boom.⁶

Externe parallelliteit

Deze concentrische wijze van dichten heeft invloed op een goed begrijpen van de betreffende poëtische teksten vandaag de dag. De externe parallelliteit tussen verzen, die vaak veel regels poëzie uit elkaar ligt, kan een moderne lezer, die juist gewend is aan een lineaire interpretatie van teksten, gemakkelijk ontgaan. Schematisch weergegeven: een (lange) compositie van A1-B1-C1-C2-B2-A2 is voor huidige lezers een stuk moeilijker te herkennen dan een compositie van A-B-C.

Dankzij inzichten zoals deze is de Kamper school methode in staat gebleken de mate van eensgezindheid onder onderzoekers van dit onderzoeksveld aanzienlijk te vergroten. Niet in het minst omdat de redeneringen volledig verifieerbaar en daarom ook discutabel zijn. De grondleggers benadrukken dat de methode in ontwikkeling is, wat openheid biedt voor aanvullende inzichten.⁷

Masoretische accenten

Vanuit de Kamper school methode als vertrekpunt heeft veel onderzoek plaatsgevonden. De ruimte voor doorontwikkeling is daarbij op meerdere manieren benut. Bijvoorbeeld door het steeds meer betrekken van de Masoretische accenten bij de tekstanalyses. Een aanvulling die goed past bij het basisprincipe om steeds systematisch en controleerbaar te werken vanuit de 'harde feiten'.⁸

De waarde van het meenemen van de Masoretische accentuatie wordt ook bevestigd in de studie die Korpel en De Moor hebben gedaan naar de tekststructuur van Jesaja 40-55. Een misschien voor de hand liggende, maar toch belangrijke conclusie uit hun studie is de gebleken hoge mate van betrouwbaarheid van deze accenten als het gaat om het vaststellen van de colometrische indeling van

⁴ Spronk, "De Kamper school", 152.

⁵ Marjo C.A. Korpel en Johannes C. de Moor, "Fundamentals of Ugaritic and Hebrew Poetry," in *The Structural Analysis of Biblical and Canaanite Poetry*, red. Willem van der Meer en Johannes C. de Moor, Journal for the study of the Old Testament Supplement series (Sheffield England: JSOT Press, 1988), 1-61.

⁶ Korpel en Moor, "Fundamentals", 60.

⁷ Korpel en Moor, "Fundamentals", 61.

⁸ Spronk, "De Kamper school", 155.

de tekst.⁹ Met terugwerkende kracht zien de auteurs het buiten beschouwing laten (ook letterlijk) van de cantilatie van de tekst als een onbegrijpelijke zaak, omdat het Bijbelvertalers en exegeten juist van belangrijke informatie kan voorzien.¹⁰

2.3 VAN DER LUGT

Strofische analyse

Als wetenschappelijk assistent van De Moor heeft Van der Lugt mede aan de basis gestaan van de Kamper school methode. In zijn in 1980 verschenen dissertatie richt hij zich op de strofische structuur van de Bijbels-Hebreeuwse poëzie, waar in die tijd nog maar weinig aandacht voor was. Zijn methode van strofische analyse (van de psalmen) verloopt daar langs de volgende drie lijnen:

1. Materiële wendingen: het analyseren van de *inhoud* van de tekst, op grond waarvan tekstdelen kunnen worden onderscheiden.
2. Kenmerkend *woordgebruik*: een formele benadering van de tekst, waarbij gelet wordt op woorden die als indicatoren een wending aangeven.
 - a. Aan het begin van de strofe:
 - i. vocatieven, m.n. het vocatief gebruik van de godsnaam: יהוה, אלהים, אדני.
 - ii. imperatieven, cohortatieven, prohibitieven en negatie אל.
 - iii. (versterkende) partikels: ועתה, בא, לולי, הנה/הנה, אז, אכ/אכ, על כן en לכן.
 - iv. vraagpartikels, vragende voornaamwoorden en uitroepen: מי, למה, מה, אנה, עד, איכ.
 - v. persoonlijke en aanwijzende voornaamwoorden: אתה/ואתה, אני/ואני, אלה.
 - vi. sommige werkwoorden: אמר, ברכ ירא, אשרי.
 - vii. woordherhalingen binnen één versregel aan het begin van een reeks strofen.
 - b. Aan het einde van de strofe:
 - i. verwijzingen naar de eeuwigheid: תמיד, לעד, (ל)נשח, (ל)עולמ, (כל היום), דור ודור.
 - ii. persoonlijke voornaamwoorden: המה, (היא), הוא/והוא, (אנכי).
 - iii. partikels: למענ, מאד, גמ, אפ, (אמ).
 - iv. het woord 'sela' (סלה).
 - v. woordherhalingen binnen één versregel.
3. Vormen van extern parallisme: door middel van *woordherhalingen*.
 - a. Tussen twee of meer opeenvolgende versregels.
 - b. Tussen twee of meer opeenvolgende strofen.
 - c. Tussen hogere eenheden van het gedicht.¹¹

Bevindingen

Van der Lugt concludeert dat de dichters van de psalmen hun versregels in groepen van 2 of 3 (of soms 4 en maximaal 5) samenvoegden tot de hogere teksteenheid van de strofen. Hij ziet de strofe als de kleinste eenheid, waarvandaan sub-stanza's, stanza's en het gedicht worden gevormd. Een andere conclusie is dat op het niveau van de tekstregels de plaatsing van een tristichon (tricolon) vaak de functie heeft om een hogere poëtische eenheid af te sluiten of te openen.¹²

⁹ Marjo C. A. Korpel en Johannes C. de Moor, *The Structure of Classical Hebrew Poetry: Isaiah 40-55*, Oudtestamentische Studiën, (Leiden: Brill, 1998), 634.

¹⁰ Korpel en Moor, *The Structure of Classical Hebrew Poetry*, 637.

¹¹ Pieter van der Lugt, *Strofische structuren in de Bijbels-Hebreeuwse poëzie: De geschiedenis van het onderzoek en een bijdrage tot de theorievorming omtrent de strofenbouw van de Psalmen*, Dissertationes Neerlandicae, Series theologica, (Kampen: J.H. Kok, 1980), 210-24.

¹² Lugt, *Strofische structuren* 528-30.

Als het gaat om de hogere niveaus, is zijn conclusie dat er altijd correspondentie is tussen de inhoud van de tekst (de logische component) en de (meerdere) stilistische aspecten van woordgebruik en woordherhalingen. Waarbij hij onder deze stilistische aspecten ook de structuurpatronen rekent die ontstaan in de aaneenschakeling van de delen van het gedicht tot het geheel van het gedicht.¹³

Tenslotte wat betreft de regelmaat in de opbouw van de psalmen. Die regelmaat zou moeten worden gezocht in de totaalopbouw, de opbouw in (sub)stanzas (cantikels) en niet in de eerste plaats op het niveau van de strofen. Daarbij kan de volgende hoofdonderscheiding wat betreft gedichtschema's worden gemaakt: enerzijds gedichtschema's met twee of meer evenwichtige stanza's, anderzijds schema's waarin de stanza's een symmetrisch grondpatroon vertonen.¹⁴

Vervolg en ontwikkeling

Iets meer dan 25 jaar later begint Van der Lugt met de uitgave van een herziene en aangevulde versie van zijn structuuranalyses, nu van alle psalmen. Hij geeft daarin ook een toelichting bij zijn benadering om van buiten naar binnen te werken bij het vaststellen van de tekststructuur. Hij noemt als voordeel daarvan dat kwesties ten aanzien van de lengte en de structuur van de kleinere eenheden relatief gemakkelijk vanuit het perspectief van de grotere eenheden kunnen worden opgelost. Bij gevolg zou bijvoorbeeld de cola-lengte in feite als een zaak van secundair belang kunnen worden gezien.¹⁵

Het meest opvallende verschil is een extra toegevoegde analyse-stap, namelijk het beschrijven van de aanwezige kwantitatieve structurele aspecten. Bij de verantwoording daarvan worden de namen van Labuschagne en Fokkelman genoemd. Deze extra stap kan in figuurlijke zin als een grote stap worden gezien, waarover meer bij de bespreking van Labuschagne. Voorafgegaan door 'Text' en afgesloten met 'Various divisions' bestaan de eigen analyses van Van der Lugt nu uit vier hoofddelen: 'Content', 'Transition markers', 'Verbal repetitions' en 'Quantitative structural aspects'.¹⁶

Al met al heeft Van der Lugt, vertrokken vanuit de Kamper school, een eigen ontwikkeling doorgemaakt. Zijn onderzoeksresultaten, die veelvuldig als referentiekader worden gebruikt, laten zien dat de teksten van de psalmen in feite imposante composities zijn. Zelf schrijft hij daarover:

"Het is niet uitgesloten dat de lezer zich na enige tijd begint af te vragen of de dichters van de psalmen werkelijk zulke ingewikkelde composities hebben nagelaten. Maar vergist u zich niet: in het jodendom mocht men geen beelden maken, ook heeft men geen indrukwekkende paleizen achtergelaten, of tempeltorens, of piramiden. Alle creatieve energie stopte men in de literatuur, de boeken die wij nu de bijbel noemen."¹⁷

2.4 LABUSCHAGNE

Achtergrond

De (logotechnische) methode van structuuranalyse van Labuschagne is volledig toegewijd aan het herkennen en waarderen van getalsmatige patronen in de tekst. Het op deze wijze analyseren van teksten vraagt echter vooraf wel enige toelichting. Zelf beschrijft Labuschagne dat hij in 1981, toen hij met zijn onderzoek begon, zich onvoldoende bewust was van de toen recente opleving van kabbalistische numerologische praktijken van wiskundige berekeningen, getalspeculaties en andere vormen van gegoochel met bijbelse getallen. Ook geeft hij aan dat hij zich van tevoren niet had gerealiseerd hoe diep sceptisch de houding van de bijbelwetenschappelijke wereld toen was ten aanzien van numerieke

¹³ Lugt, *Strofische structuren* 532,33.

¹⁴ Lugt, *Strofische structuren* 478.

¹⁵ Pieter van der Lugt, *Cantos and Strophes in Biblical Hebrew Poetry: with special reference to the first book of the Psalter*, Oudtestamentische studiën, Old Testament studies, vol. 53, (Leiden; Boston: Brill, 2006), 73.

¹⁶ Lugt, *Cantos and Strophes*, 75-89.

¹⁷ Pieter van der Lugt, *Psalm en getal: een literaire lezing van de Psalmen* (Bergambacht: 2VM, 2011), 10.

zaken in het algemeen. Als gevolg hiervan deed hij een aantal pijnlijke ervaringen op van geassocieerd te worden met onwetenschappelijke praktijken en van een bij voorbaat afgewezen worden van zijn werk. In zijn eigen woorden: “Wat ik me niet realiseerde en onmogelijk kon voorzien, was dat het simpele feit dat ik aan numeriek onderzoek zou gaan doen, mijn wetenschappelijke reputatie op het spel zou zetten en dat ik buiten de kring van serieuze bijbelwetenschappers zou komen te staan.”¹⁸

Inmiddels, ruim 40 jaar later, is het klimaat van argwaan en onbegrip ten aanzien van het werk van Labuschagne aanzienlijk minder geworden. Andere wetenschappers binnen het onderzoeksveld, zoals (niet in het minst) Van der Lugt, zijn onder de indruk geraakt van de bevindingen en tot de conclusie gekomen dat het numerieke onderzoek wel degelijk een toegevoegde waarde heeft.¹⁹ Zelf pleit Labuschagne ervoor om de logotechnische kwantitatieve structuuranalyse niet als een aparte discipline te zien, maar als een aanvullende (numerieke) tak van de literaire kritiek.²⁰

Getallen

Van belang voor mijn eigen onderzoek is de conclusie dat in de Bijbels-Hebreeuwse poëzie naast andere aspecten dus óók het getal functioneert als een organisatieprincipe. Labuschagne onderscheidt daarbij twee hoofdfuncties van getallen in relatie tot teksten: een symmetrische/structurende functie en een symbolische functie. In de eerste plaats dienden getallen als techniek om te tellen, te berekenen en de teksten te structureren. In de tweede plaats werden getallen gebruikt als een middel om een tekst te verdiepen en er een symbolische betekenis aan te geven.²¹

Als het gaat om de getallen zelf, kan geconcludeerd worden dat er in de Bijbelse teksten een duidelijke voorkeur aanwezig is voor het getallen 7 en 11, zowel om de teksten vorm te geven als ook om groeperingen en reeksen van sleutelwoorden of sleutelhandelingen weer te geven. Dit geldt met name voor het getal 7, dat ‘volheid’ symboliseert, maar ook (zij het in mindere mate) voor het getal 11, dat ‘volledigheid’ en ‘vervulling’ symboliseert (11=7+4). Van grote betekenis zijn verder de goddelijke naamgetallen 17 en 26, die symbolisch naar Gods aanwezigheid verwijzen. Ze vertegenwoordigen de numerieke waarden van de naam יהוה (HEERE):

$$\begin{aligned} & \text{י} (10) + \text{ה} (5) + \text{ו} (6) + \text{ה} (5) = 26 \text{ (= de som van de positiewaarden), of:} \\ & \text{י} (1) + \text{ה} (5) + \text{ו} (6) + \text{ה} (5) = 17 \text{ (= de som van de cijfers).}^{22} \end{aligned}$$

Bouwstenen

Wat in deze niet onvermeld mag blijven is het gegeven dat סֵפֶר (geschrift, document, boek) en סֹפֵר (scriba, teller, secretaris) afgeleid zijn van hetzelfde werkwoord סָפַר, dat zowel schrijven als tellen betekent. Hieruit valt af te leiden dat teksten niet zomaar geschreven werden, maar juist nauwgezet werden gecomponeerd volgens compositietechnieken waarbij tellen een cruciale rol speelde.²³

Aangezien lettergrepen niet functioneren als bouwstenen van de tekst, ziet Labuschagne het tellen daarvan als tijdverspilling. In plaats daarvan richt de logotechnische analyse zich vooral op de woorden als de kleinste bouwstenen van een tekst. Vervolgens kan de analyse doorgaan: de woorden als de bouwstenen van de colon, de cola van de versregel en de versregels van de strofe. Dit kan nog verder doorgaan tot de cantikels en de (sub)canto's/stanza's.²⁴

¹⁸ Casper J. Labuschagne, *Numerical Secrets of the Bible: Introduction to Biblical Arithology* (Eugene, Oregon: Wipf and Stock Publishers, 2000), xiii-xv.

¹⁹ Lugt, *Cantos and Strophes*, 84-87.

²⁰ Casper Labuschagne, "Significant Compositional Techniques in the Psalms: Evidence for the Use of Number as an Organizing Principle," *Vetus Testamentum* 59, nr. 4 (2009): 587.

²¹ Labuschagne, "Significant Compositional Techniques," 584.

²² Labuschagne, "Significant Compositional Techniques," 586.

²³ Labuschagne, "Significant Compositional Techniques," 584.

²⁴ Labuschagne, "Significant Compositional Techniques," 587,88.

Rekenkundig midden

Het feit dat de overbrengers van de Hebreeuwse Bijbel zich hebben beziggehouden met de rekenkundige centra van boeken en groepen boeken, is een aanwijzing dat het lokaliseren daarvan ook op het niveau van de individuele psalmen zinvol zou kunnen zijn. Het zou niet verbazend zijn als precies daar, in de middelste colon/versregel/strofe, de kerngedachte of het kernwoord te vinden is. Hoe betekenisvol het rekenkundige midden is, moet in elk gedicht afzonderlijk worden beoordeeld.²⁵

Sleutelwoorden

Tenslotte wat betreft het gebruik van de numerieke waarde van een sleutelwoord in de tekst. Als het hier om gaat wil Labuschagne bewust afzien van het woord ‘gematria’, omdat dat over het algemeen wordt geassocieerd met kabbalistische speculaties en een pseudowetenschappelijke uitoefening van de numerologie. Hij wijst erop dat deze praktijken veel verder gaan dan de bedoelingen van de bijbelschrijvers, wat in feite neerkomt op een grof misbruik van de numerieke aspecten van de Bijbel. Waar het om gaat, is het opsporen van het goede gebruik: de numerieke waarde van een sleutelwoord of van een belangrijke naam als een puur rationele schrijftechniek om een tekst vorm te geven en het stempel te drukken van een idee of persoon die in de betreffende context van cruciaal belang werd geacht.²⁶

2.5 VAN GROL

Metriek

In navolging van Lowth stelt Van Grol in zijn dissertatie (1986) dat het onderzoek naar de versbouw van het (klassieke) Hebreeuws tweeledig moet zijn. Enerzijds moet het samenkomen van grammaticale en semantische gegevens in parallelistische structuren worden bestudeerd. Anderzijds is er ook onderzoek nodig naar de metriek, omdat alleen het parallelisme de versificatie niet grondig verklaart.²⁷ Met de term metriek doelt hij op het poëtisch ritme, wat zich voordoet als een stilering van het spreekritme, met het oog op het bereiken van een hogere mate van ordening en regelmaat.²⁸

Werkend vanuit hypothesen komt Van Grol tot leesregels, aan de hand waarvan de waarschijnlijke plaatsing van de accenten (heffingen) kan worden vastgesteld.²⁹ Hij zoekt daarbij aansluiting bij de Masoretische accentuatie, maar realiseert zich ook dat deze accenttekens als aanwijzing voor de synagogale voordracht zijn bedoeld, wat iets anders is dan het aanduiden van de metriek. Omdat het Masoretisch Hebreeuws regelmatig afwijkt van het klassieke Hebreeuws wat betreft de accenten en de vocalisatie, werkt Van Grol met de klassiek Hebreeuwse tekst, die hij via een aantal richtlijnen vanuit de Masoretische tekst weet te reconstrueren.³⁰

Het belang van de strofe

In overeenstemming met de bevindingen van Van der Lugt, maar vanuit zijn eigen perspectief, ziet ook Van Grol het belang van de strofe. Hij noemt dat de beslissende prosodische eenheid in de klassieke Hebreeuwse metriek.³¹ Dit baseert hij op zijn bevindingen die uitwijzen dat de metrische regelmaat zich

²⁵ Labuschagne, "Significant Compositional Techniques," 595,96.

²⁶ Labuschagne, "Significant Compositional Techniques," 601.

²⁷ Harm van Grol, *De versbouw in het klassieke Hebreeuws: Fundamentele verkenningen* (1986), 247.

²⁸ Grol, *De versbouw in het klassieke Hebreeuws*, 25,26.

²⁹ Grol, *De versbouw in het klassieke Hebreeuws*, 83-86.

³⁰ Grol, *De versbouw in het klassieke Hebreeuws*, 86-93.

³¹ Grol, *De versbouw in het klassieke Hebreeuws*, 2.

keer op keer op het niveau van de strofe aandient en niet op het niveau van de versregel. De regelmaat bestaat eruit dat de versregelpatronen van een strofe steeds tot één metrisch thema behoren.³²

Later typeert Van Grol de strofe als het hartritme van het gedicht. Bij een profetisch gedicht kan het dan gaan om een retorische eenheid en bij een meer narratief gedicht kan gedacht worden aan een scène in het verhaal. Hij stelt dat cola en versregels weliswaar aandacht verdienen, maar dat de strofe de geëigende context is om de eigenschappen en de vormdetails ervan goed te begrijpen. Vervolgens vormen de strofen, door de manier waarop zij hun afwisseling vormgeven, ook de geëigende invalshoek om de ontwikkeling van de hogere structuur van het gedicht te begrijpen.³³

Prosodische analyse

Hoewel Van Grol zijn metrische bevindingen van groot belang acht, waarschuwt hij voor een eenzijdig gebruik ervan als het gaat om het vaststellen van de prosodische structuur. Hij raadt af om het metrische systeem daarbij als het enige criterium te nemen. De gedichten zullen vroeg of laat het onderspit delven zodra ritmische (of andersoortige) regelmaat tot het doel van de analyse wordt verheven.³⁴

De prosodische analyse als zodanig dient volgens Van Grol meervoudig te zijn, door gelijktijdig te steunen op prosodische, tekstsyntaxische en stilistische gegevens. De benadering, zie hieronder, verloopt daarbij achtereenvolgens van de kleinere teksteenheden naar de grotere, waarbij de punten onder a, b en c gelijktijdig worden gezien:

1. Analyse cola's, daarbij geldt per colon:
 - a. prosodie: 2-4 heffingen.
 - b. tekstsyntaxis: zin.
 - c. stilistiek: ritme.
2. Analyse versregels, daarbij geldt per versregel:
 - a. prosodie: 2-3 cola.
 - b. tekstsyntaxis: volzin.
 - c. stilistiek: intern parallellisme.
3. Analyse strofes, daarbij geldt per strofe:
 - a. prosodie: 2-3 versregels.
 - b. tekstsyntaxis: alineas, wisseling subject, wisseling spreekrichting.
 - c. stilistiek: extern parallellisme, wisseling woordveld.
4. Analyse stanza's, daarbij geldt per stanza:
 - a. prosodie: 2-3 strofen.
 - b. tekstsyntaxis: hogere teksthiërarchie, wisseling subject, wisseling spreekrichting.
 - c. stilistiek: wisseling woordveld, woordherhaling.
5. Analyse van hogere eenheden.³⁵

Grensvlak prosodie en tekstsyntaxis

Door zich op het grensvlak van de prosodische en de tekstsyntaxische benadering van de Hebreeuwse poëzie te begeven, zoekt Van Grol het gesprek op tussen deze twee disciplines. In zijn meest recente methodische verantwoording hiervan licht hij dat toe aan de hand van het onderscheid tussen de primaire en de secundaire code van de taal. Tot de primaire code behoort de syntagmatische structuur, ofwel het geheel van regels dat correcte en zinvolle regels garandeert. Vervolgens is er naast deze code

³² Grol, *De versbouw in het klassieke Hebreeuws*, 243-45.

³³ Harm van Grol, *Een inleiding in de klassieke Hebreeuwse versbouw: Verkenningen in het grensgebied van versbouw en tekstsyntaxis*, Theologische perspectieven; nr. 11, (Bergambacht: Uitgeverij 2VM, 2015), 20,21.

³⁴ Grol, *Een inleiding in de klassieke Hebreeuwse versbouw*, 40.

³⁵ Grol, *Een inleiding in de klassieke Hebreeuwse versbouw*, 99-115.

van natuurlijke taal ook de secundaire code van de poëtische taal. Deze secundaire code genereert betekenis door een bepaald gebruik van de vorm. De combinatie van beide ordeningen ziet Van Grol als de kracht van het Bijbels parallelisme.³⁶

Kenmerkend woordgebruik

Vanuit het tekstsyntaxische deel van zijn benadering, heeft Van Grol kritiek op de visie van Van der Lugt ten aanzien van kenmerkend woordgebruik. Volgens hem is dit paradigma onjuist en leidt het tot misverstanden. Het is zijn overtuiging dat de betreffende woorden en woordvormen niet als indicatoren en markeringsen zijn geschapen, maar overal waar de dichter dat wenst ingezet kunnen worden. Zo zou het merkwaardig zijn als het deiktisch spreken zou zijn gereserveerd voor het begin van de strofe of als er voor bijzinnen alleen maar aan het einde van de strofe een plaats zou zijn. Het zou een situatie worden met de tekst als een puzzel en de dichter als een verkeersagent. Daarom moet het onderwerp van onderzoek volgens Van Grol niet het gebruik van kenmerkende woorden zijn, maar eerder de manier waarop de dichter tot een semantische afsluiting komt van strofen en stanza's. Van Grol: "Dit bredere perspectief doet meer recht aan wat schrijven en dichten is dan de veronderstelling dat de dichter zijn teksten lardeert met signaalwoorden die zijn toehoorders de weg wijzen."³⁷

2.6 FOKKELMAN

Achtergrond

Fokkelman kan gezien worden als een vertegenwoordiger bij uitstek vanuit de stroming van de literaire kritiek. Kenmerkend is zijn typering van de Hebreeuwse poëzie als 'dichtkunst', waarbij hij in de benadering van deze teksten een geheel eigen weg kiest. Zijn nieuwe methode van analyseren presenteert hij als een antwoord op de, in zijn ogen, verouderde definitie van bijbelse poëzie die stelt dat deze poëzie enerzijds op het metrum (zie Van Grol) en anderzijds op het parallelismus membrorum (het evenwijdig plaatsen van lijnstukken) steunt.³⁸

Eerst wat betreft het metrum. Wanneer dat een constituerende pijler onder de bijbelse poëzie zou zijn, dan is die pijler volgens Fokkelman inmiddels wankel, zo niet weggeslagen. Het is namelijk een insteek die te maken heeft met veel onzekerheid vanwege het steeds voorkomen van grensgevallen in de bepaling van het metrisch accent. Erger nog: zelfs de vraag of metriek in het Hebreeuwse dichten eigenlijk wel bestaat, is niet met zekerheid te beantwoorden. Dit bracht Fokkelman ertoe om niet langer de heffingen, maar de lettergrepen te tellen. Een insteek die de thematiek van de ritmiek in de tekst vasthoudt en ondertussen de objectiviteit van de tellingen enorm laat toenemen.³⁹

Dan wat betreft het parallelismus membrorum. Deze tweede pijler van de bijbelse poëzie werkt vanouds met de drieslag van Lowth: synoniem, antithetisch en synthetisch parallelisme. Maar Fokkelman volgt de kritiek dat deze termen hun lading niet dekken en bovendien voorbijgaan aan de veel omvangrijker en complexere aard van het Hebreeuwse parallelisme. Het uitsluitend bezien van woordkeuze en woordbetekenissen ziet Fokkelman daarom als een verwaarlozen van de bijdragen van de klank en van de grammaticale gegevens. Zelf kiest hij ervoor om te vertrekken vanuit de term parallelismen (meervoud), wat volgens hem bijna altijd en op alle niveaus van de tekst is waar te nemen.⁴⁰

³⁶ Harm van Grol, *Een parallel syntagma: Verkenning in het grensgebied van versbouw en tekstsyntaxis*, Theologische perspectieven. Supplement series; vol. 10, (Bergambacht: Uitgeverij 2vm, 2017), 15-21.

³⁷ Grol, *Een parallel syntagma*, 106.

³⁸ J. P. Fokkelman, *Dichtkunst in de bijbel: een handleiding bij literair lezen* (Zoetermeer: Meinema, 2000), 36-37.

³⁹ Fokkelman, *Dichtkunst in de bijbel*, 37-39.

⁴⁰ Fokkelman, *Dichtkunst in de bijbel*, 39-46.

Lettergrepen

Van de hand van Fokkelman is een vierdelige boekenserie verschenen met daarin zijn analyses van alle grote gedichten van de Hebreeuwse bijbel. Daarmee zijn door hem, net als door Van der Lugt en Labuschagne, alle psalmen afzonderlijk geanalyseerd. In het rekenkundige deel van zijn analyses heeft het tellen van het aantal lettergrepen per colon zijn bijzondere belangstelling. Dit levert een variatie op tussen 5 en 12, en een enkele keer tussen 4 en 14, lettergrepen per colon. Vervolgens blijkt er iets bijzonders te zijn met de verhouding tussen het aantal cola (x) en het aantal lettergrepen (y) binnen één gedicht. Fokkelman ontdekt dat de uitkomst (z) van de berekening $x : y = z$ bij maar liefst 83 psalmen exact óf 7, óf 8, óf 9 is. Hieruit concludeert hij dat de dichters hun lettergrepen telden en dat het voldoen aan dit exacte gemiddelde van 7, 8 of 9 een onderdeel moet zijn geweest van de toenmalige poëtische normen. Een soort ‘innerlijke metronoom’ van de dichter.⁴¹

De overtuiging dat de lettergrepen een maatgevende functie hebben gehad in het prosodische werk van de dichters, is voor Fokkelman een belangrijke reden om de Masoretische tekst ongemoeid te laten, op een paar uitzonderingen na. Dat wordt anders als het gaat om de Masoretische accentuatie. Aangezien Fokkelman ervanuit gaat dat de telling van de lettergrepen een normatieve kwestie is geweest ten tijde van de oorspronkelijke schrijvers, wil hij zijn na-telling daarvan doen op basis van de pre-Masoretische tekst. Mede op basis van het werk van Freedman, Howard en Raabe, hanteert Fokkelman een aantal regels om de pre-Masoretische lettergrepen te kunnen vaststellen. Daarbij gaat het hoofdzakelijk om het verwijderen van de hulpklinkers.⁴²

Drie bouwstenen

Naast de ontdekking dat de toenmalige poëten de lettergrepen telden, wat hij als de primaire uitkomst van zijn onderzoek ziet, concludeert Fokkelman dat deze poëten in hun ambacht niet één, maar drie bouwstenen gebruikten, elk met een eigen vormend vermogen: de colon als de prosodische basis, het vers (de versregel) als de semantische basis en de strofe als de retorische basis.⁴³

Wat Fokkelman bedoelt met prosodie legt hij uit in drie definities. Hij ziet het als de controle van hoeveelheden in alle tekstlagen (1), als de dialectiek van regelmaat en afwijkingen daarvan (2), en als het rondom manipuleren en verdelen van herhaling en periodiciteit door de dichter (3).⁴⁴ De hierin gebruikte kernwoorden ‘hoeveelheden’, ‘regelmaat’ en ‘herhaling en periodiciteit’ laten zien dat Fokkelman de prosodische analyse vooral als een rekenkundige onderneming ziet.

Op de bovenliggende niveaus, van het vers en de strofe, ziet Fokkelman de semantiek en de retoriek in beeld komen. Op het niveau van de versregels, waar het parallelismus membrorum een belangrijke rol speelt, ziet hij het genereren van zin en betekenis. En in ‘wending’, als de betekenis van het Griekse woord *strophè*, ziet hij wat de strofen bedoelen te doen: het creëren van overgangen op het retorische niveau van het gedicht.⁴⁵

Colometrie

Uit het bovenstaande wordt duidelijk dat de colometrie bij Fokkelman een belangrijke rol speelt. Het dient als basis voor de prosodische analyse en het is bepalend bij de lettergreepberekeningen, waarin de colon de x vormt in de formule $x : y = z$. De juiste vaststelling van de colometrie moet dan ook met grote zorgvuldigheid worden gedaan. Daarbij ziet Fokkelman een driedelige benadering voor ogen: 1)

⁴¹ J. P. Fokkelman, *Major Poems of the Hebrew Bible: at the Interface of Prosody and Structural Analysis / Vol. II 85 Psalms and Job 4-14*, Studia Semitica Neerlandica, 41, (Assen: Van Gorcum, 2000), 45,46.

⁴² Fokkelman, *MPHB II*, 13-17.

⁴³ J. P. Fokkelman, *Major Poems of the Hebrew Bible: at the Interface of Prosody and Structural Analysis / Vol. IV Job 15-42*, Studia Semitica Neerlandica, 47, (Assen: Van Gorcum, 2004), 11.

⁴⁴ Fokkelman, *MPHB II*, 43,44.

⁴⁵ Fokkelman, *MPHB IV*, 11.

het hebben van aandacht en gevoeligheid voor de lengte (in lettergrepen) van de cola en de versregels, 2) het herkennen van parallelismus membrorum om de versregelstructuur vast te stellen, en 3) het nagaan van verhoudingen en spanningsbogen in de zinsstructuur. Daarbij is het van belang om te letten op de wisselwerking tussen de zins- en versregelstructuur.⁴⁶

Deze heuristische benadering laat zien dat Fokkelman zijn vele telwerk niet wil omzetten in strakke kaders die de poëtische tekst in een keurslijf duwen. Volgens hem moet een beoefenaar van poëtica zich altijd bewust zijn van de verplichting om tolerantie en respect te tonen voor de dichterlijke vrijheid. Een vrijheid die zich niet zomaar laat voegen naar de rasters van de logica en linguïstiek en soms ook over de grenzen van de grammaticale en syntactische analyse gaat. Het is beter om de weg te kiezen van geduld en veel aandacht voor het individuele gedicht en zijn uniciteit dan de weg te volgen van het toepassen van een methode waarvan de regels op elk gedicht worden afgedwongen.⁴⁷

Combinatie taal en getal

Al met al kan gezegd worden dat Fokkelman streeft naar een vorm van analyseren waarin zowel taalkundige als rekenkundige aspecten (in zijn eigen bewoording: de structurele analyse en de prosodische analyse) op een evenwichtige wijze een plaats krijgen. Daarbij raadt hij aan om de beide delen gescheiden te houden en bij voorkeur het numerieke deel als tweede te doen, omdat betekenis en zin altijd van primair belang zijn en blijven, hoe fascinerend cijfers soms ook kunnen zijn.⁴⁸

Dat brengt terug naar het punt van de definitie van het Hebreeuwse gedicht. Tegenover de oude definitie stelt Fokkelman het volgende voor:

“Het gedicht is het resultaat van (enerzijds) het kunstzinnig hanteren van taal, stijl en structuur, en (anderzijds) het verlenen van voorgeschreven proporties aan de niveaus van de tekst, zodat een beheerste combinatie van taal en getal is geschapen.”⁴⁹

Elders gebruikt hij de woorden kwaliteit en kwantiteit, waarbij hij zegt dat hij het tot stand brengen van een knappe fusie tussen kwaliteit (het aspect van zin en betekenis) en kwantiteit (het prosodische aspect) als het belangrijkste kenmerk ziet van de dichtkunst in de Bijbel.⁵⁰

2.7 OVERZICHT

Ordering

De bespreking op hoofdlijnen van de vijf methoden heeft al met al een breed scala aan inzichten opgeleverd. Ter afsluiting van dit hoofdstuk, zal ik daar wat overzicht in aanbrengen. Eerst door middel van een ordening per methode en daarna door middel van een ordening per categorie. Naast een aantal algemene inzichten, zie ik vier categorieën ontstaan die volgordelijk en elk op een eigen wijze deel uitmaken van het totale proces van analyseren:

1. Tekstuele analyse: gericht op verschijningsvorm en vertaling van de brontekst.
2. Taalkundig registreren: gericht op taalkundige/kwalitatieve elementen.
3. Rekenkundig registreren: gericht op rekenkundige/kwantitatieve elementen.
4. Gecombineerde analyse: gericht op samenbrengen en wegen.

⁴⁶ J. P. Fokkelman, *Major Poems of the Hebrew Bible: at the Interface of Prosody and Structural Analysis / Vol. III The Remaining 65 Psalms*, *Studia Semitica Neerlandica*, 43, (Assen: Van Gorcum, 2003), 11,12.

⁴⁷ Fokkelman, *MPHB II*, 23,24.

⁴⁸ Fokkelman, *MPHB II*, 31.

⁴⁹ Fokkelman, *Dichtkunst in de bijbel*, 51.

⁵⁰ J. P. Fokkelman en Wim Weren, *De Bijbel literair: Opbouw en gedachtegang van de bijbelse geschriften en hun onderlinge relaties* (Zoetermeer/Kapellen: Meinema/Pelckmans, 2003), 39.

Per methode

Hieronder een indeling per methode op hoofdlijnen, met de kenmerkende en onderscheidende inzichten zoals ik die heb gevonden. De opsomming per methode is zo mogelijk ook volgordeijk gemaakt.

Korpel en De Moor (Kamper school) (K&M):

- Systematisch en controleerbaar werken vanuit de 'harde feiten'.
- Meenemen van de Masoretische accenten bij het vaststellen van de colometrie.
- Vertaling (en tekstkritiek).
- Concorderen en verbindingen tussen teksteenheden opsporen.
- Evenwicht vinden tussen de analyse van de vorm en de beschrijving van de inhoud.
- Analyseren vanaf de kleinere teksteenheden naar de grotere.
- Letten op concentrische structuren, vergelijkbaar met de ringen van een boom.
- Voorkeur voor structuur met minste contra-indicaties en meest regelmatige opbouw.

Van der Lugt (VdL):

- Het belang van de strofe inzien als de bouwsteen van de (sub)stanza's en het gedicht.
- Letten op de tekstinhoud in correspondentie met woordherhalingen.
- Letten op de tekstinhoud in correspondentie met woordgebruik.
- Kwesties van kleinere eenheden oplossen vanuit grotere eenheden.
- Signaleren van de tricolon als opening/afsluiting van een hogere poëtische eenheid.
- Regelmaat zoeken op het niveau van de totaalopbouw, niet op strofeniveau.
- Ontdekken van gedichtschema: lineair patroon of symmetrisch patroon.

Labuschagne (L):

- Inzien dat ook het getal als een organisatieprincipe functioneert.
- Aandacht voor symmetrische/structurende en symbolische functie van getallen.
- Letten op de getallen 7, 11, 17 en 26.
- Extra aandacht voor middelste colon/versregel/strofe voor kerngedachte of kernwoord.
- Rekening houden met een sleutelwoord en de numerieke waarde daarvan.
- Het afwijzen van het tellen van de lettergrepen.

Van Grol (VG):

- Een onderzoek naar de metriek via een reconstructie naar het klassiek Hebreeuws.
- De strofe als de beslissende prosodische eenheid o.b.v. één metrisch schema.
- Een prosodische analyse (prosodie, syntax, stilistiek) van klein naar groot.
- Het registreren van grammaticale en semantische gegevens.
- De strofe als het hartritme van het gedicht en als retorische eenheid.
- De strofe als geëigende context en invalshoek voor begrip interne en externe opbouw.
- Kenmerkend woordgebruik afwijzen als indicator; letten op semantische ontwikkeling.

Fokkelman (F):

- Het Hebreeuwse gedicht zien als een beheerste combinatie van taal en getal.
- Kiezen voor het individuele gedicht en zijn uniciteit boven het afdwingen van regels.
- Het tellen van de lettergrepen via een reconstructie naar het klassiek Hebreeuws.
- Letten op een lettergreepgemiddelde van 7, 8 of 9 als gemiddelde per colon.
- Colon, vers en strofe zien als resp. de prosodische, semantische en retorische basis.
- Het zien van parallellismen (meervoud) op alle niveaus van de tekst.
- Het metrum afwijzen als een constituerende pijler onder de bijbelse poëzie.

Per categorie

Aansluitend hieronder dezelfde inzichten, maar dan (ook volgorde) ingedeeld naar de genoemde categorieën. Daarvan zijn degenen die min of meer tegenover elkaar staan met * gemarkeerd.

Algemeen:

- Systematisch en controleerbaar werken vanuit de 'harde feiten'. (K&M)
- Het Hebreeuwse gedicht zien als een beheerste combinatie van taal en getal. (F)
- Kiezen voor het individuele gedicht en zijn uniciteit boven het afdwingen van regels. (F)

Tekstuele analyse:

- Meenemen van de Masoretische accenten bij het vaststellen van de colometrie. (K&M)
- Vertaling (*en tekstkritiek). (K&M)

Taalkundig registreren:

- Concorderen en verbindingen tussen teksteenheden opsporen. (K&M)
- Letten op de tekstinhoud in correspondentie met woordherhalingen. (VdL)
- Het registreren van grammaticale en semantische gegevens. (VG)
- *Letten op de tekstinhoud in correspondentie met woordgebruik. (VdL)
- *Kenmerkend woordgebruik afwijzen als indicator; letten op semantische ontwikkeling. (VG)

Rekenkundig registreren:

- Letten op de getallen 7, 11, 17 en 26. (L)
- *Het tellen van de lettergrepen via een reconstructie naar het klassiek Hebreeuws. (F)
- *Letten op een lettergreepgemiddelde van 7, 8 of 9 als gemiddelde per colon. (F)
- *Het afwijzen van het tellen van de lettergrepen. (L)
- *Een onderzoek naar de metriek via een reconstructie naar het klassiek Hebreeuws. (VG)
- *De strofe als de beslissende prosodische eenheid o.b.v. één metrisch schema. (VG)
- *Het metrum afwijzen als een constituerende pijler onder de bijbelse poëzie. (F)

Gecombineerde analyse:

- Colon, vers en strofe zien als resp. de prosodische, semantische en retorische basis. (F)
- De strofe als het hartritme van het gedicht en als retorische eenheid. (VG)
- Letten op concentrische structuren, vergelijkbaar met de ringen van een boom. (K&M)
- Het zien van parallellismen (meervoud) op alle niveaus van de tekst. (F)
- Het belang van de strofe inzien als de bouwsteen van de (sub)stanza's en het gedicht. (VdL)
- De strofe als geëigende context en invalshoek voor begrip interne en externe opbouw. (VG)
- Evenwicht vinden tussen de analyse van de vorm en de beschrijving van de inhoud. (K&M)
- Inzien dat ook het getal als een organisatieprincipe functioneert. (L)
- Aandacht voor symmetrische/structurende en symbolische functie van getallen. (L)
- Ontdekken van gedichtschema: lineair patroon of symmetrisch patroon. (VdL)
- Regelmaat zoeken op het niveau van de totaalopbouw, niet op strofeniveau. (VdL)
- Signaleren van de tricolon als opening/afsluiting van een hogere poëtische eenheid. (VdL)
- Voorkeur voor structuur met minste contra-indicaties en meest regelmatige opbouw. (K&M)
- Extra aandacht voor middelste colon/versregel/strofe voor kerngedachte of kernwoord. (L)
- Rekening houden met een sleutelwoord en de numerieke waarde daarvan. (L)
- *Analyseren vanaf de kleinere teksteenheden naar de grotere. (K&M)
- *Kwesties van kleinere eenheden oplossen vanuit grotere eenheden. (VdL)
- *Een prosodische analyse (prosodie, syntax, stilistiek) van klein naar groot. (VG)

3. PSALM 40: EEN EIGEN ANALYSE

3.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk zal ik de structuur van Psalm 40 analyseren, waarbij ik mij steeds zal verhouden tot de in het vorige hoofdstuk gevonden inzichten, aan de hand van het laatste overzicht uit paragraaf 2.7. Te beginnen met de drie algemene inzichten:

- *Systematisch en controleerbaar werken vanuit de 'harde feiten'. (K&M)*
- *Het Hebreeuwse gedicht zien als een beheerste combinatie van taal en getal. (F)*
- *Kiezen voor het individuele gedicht en zijn uniciteit boven het afdwingen van regels. (F)*

Deze inzichten kunnen goed naast elkaar bestaan en ik zie ze dan ook als onderling aanvullend. In lijn met het uitgangspunt van de Kamper school methode wil ik mijn onderzoek systematisch en controleerbaar doen. Een toepassing die ik daarbij wil maken is dat ik mijn resultaten niet alleen zal verwoorden, maar ook zoveel mogelijk zichtbaar zal maken. Nu de mogelijkheden van tekstverwerken de laatste decennia flink zijn toegenomen, zal ik daar zoveel mogelijk gebruik van maken.

De Kamper school methode benadrukt het werken vanuit de 'harde feiten'. Ook daar wil ik mij volledig bij aansluiten. Daarbij is het natuurlijk de vraag of er wel of niet terecht van harde feiten gesproken kan worden. Zou het bijvoorbeeld kunnen dat ogenschijnlijk harde feiten, bij nader inzien toch 'zachte feiten' blijken te zijn? Daarmee doel ik op de mate van interpretatie. Om hier alert op te zijn, wil ik bij mijn analyse voorrang geven aan gegevens die niet of nauwelijks te maken hebben met een voorafgaande interpretatie. Zo volgt bijvoorbeeld een woordherhaling direct uit de tekst, maar of er sprake is van 'kenmerkend' woordgebruik, is meer een indirect gegeven, wat berust op een interpretatie vanuit vergelijkend onderzoek, zelfs buiten de grenzen van de tekst.

Dan over het Hebreeuwse gedicht als een beheerste combinatie van taal en getal, zoals Fokkelman dat stelt. Bij het doornemen van de verschillende methoden in het vorige hoofdstuk, ben ik onder de indruk gekomen van de rijkdom van de Bijbels-Hebreeuwse poëzie en de veelheid van perspectieven die mogelijk zijn om deze teksten te analyseren. Dat er sprake is van een combinatie van taalkundige en rekenkundige aspecten, is voor mij inmiddels wel duidelijk geworden, ook al lopen de meningen over de zin, de juistheid, en de effectiviteit van al die invalshoeken uiteen. Dat er een 'beheerste combinatie' moet zijn van taal en getal, vind ik treffend omschreven. Zelf hoop ik beide aspecten mee te nemen en daarbij een manier te vinden om dat beheerst te doen.

Fokkelman heeft het ook over de uniciteit van het individuele gedicht. Ergens is dit natuurlijk onomstreden. Geen enkele onderzoeker zal dat ontkennen. Maar het zwaartepunt van dit punt ligt natuurlijk bij het afdwingen van regels en de mate daarvan. Naarmate een methode meer algemene conclusies trekt, zal het gevaar van dit afdwingen op zijn minst onder ogen moeten worden gezien. Zelf wil ik daar ook voor waken.

Dat het voorgaande inzicht op naam van Fokkelman staat, betekent overigens niet dat de andere methoden dit uitgangspunt niet, of minder, zouden hebben. Het is bijvoorbeeld ook volledig in lijn met de Kamper school methode. Maar vanwege de beperkte omvang van mijn onderzoek is het mij helaas niet gegeven om dat allemaal, tot in de laatste nuances, te adresseren. Graag houd ik mijn hoofddoel voor ogen: exemplarisch na te gaan in hoeverre en op welke manier de diverse inzichten in samenhang kunnen worden gezien en gebruikt, met het oog op een zo objectief mogelijke analyse van de tekststructuur.

3.2 STAP 1: TEKSTUELE ANALYSE

Inzichten

Mijn eerste stap van analyseren heb ik onder de noemer ‘tekstuele analyse’ gezet. Voor de duur van mijn analyse bedoel ik met deze term het analyseren van de (geaccentueerde) verschijningsvorm van de brontekst (stap 1a) en de vertaling daarvan (stap 1b). De resultaten hiervan kunnen worden meegenomen naar de volgende fasen in het onderzoek. Ik geef daarmee invulling aan:

- *Meenemen van de Masoretische accenten bij het vaststellen van de colometrie. (K&M)*
- *Vertaling (*en tekstkritiek). (K&M)*

Het meenemen van de accentuatie in de Masoretische tekst (MT) is een goed voorbeeld van een inzicht waar de ene methode aandacht voor heeft, terwijl een andere methode het laat liggen. In dit geval betreft het een inzicht vanuit de Kamper school. Omdat ik niet ben tegengekomen dat de andere methoden dit expliciet afwijzen, heb ik dit punt niet van een markering (*) voorzien.

Bij het tweede punt staat de stap van tekstkritiek tussen haakjes. Enerzijds omdat deze stap niet altijd van toepassing is, anderzijds omdat de meningen daarover verdeeld zijn. Zo kwam bijvoorbeeld naar voren dat Fokkelman de MT in principe ongemoeid wil laten, ten behoeve van de zuiverheid van zijn lettergreepstellingen. Er kan dus een goede reden zijn om de tekstkritiek (in elke geval voorlopig) tussen haakjes te zetten. Zelf zal ik dat ook doen, zodat de resultaten van mijn rekenkundige analyse één op één vanuit de MT komen. Bijgevolg zal mijn onderzoek volledig gericht zijn op de Masoretische interpretatie van de originele Hebreeuwse tekst.

Colometrie

Als Fokkelman het goed heeft gezien dat de colon, als teksteenheid, de basis vormt van waaruit de prosodische structuur wordt gevormd, dan is er inderdaad veel aan gelegen om de cola-indeling van de psalm op een zorgvuldige wijze vast te stellen. De meest voorkomende opties per tekstregel zijn:

1. De tekstregel bestaat uit twee cola: een bicolon
2. De tekstregel bestaat uit drie cola: een tricolon

Hierbij geldt de bicolon als de standaardvorm van de Hebreeuwse poëzie.⁵¹

Masoretische accentuatie

Primair zijn de Masoretische accenttekens bedoeld als cantilatietekens, ten behoeve van de (muzikale) voordracht van de tekst. Maar tegelijkertijd dienen ze ook voor accentuatie en semantische (onder)scheiding. En precies dat is de reden dat ze bruikbaar zijn bij het maken van een structurele analyse van de tekst.⁵²

De tekens zijn ingedeeld in twee groepen: scheidende accenten (*distinctivi*) en verbindende accenten (*conjunctivi*). Accenten uit de eerste groep staan gebruikelijk onder het laatste woord van een

⁵¹ Wilfred G. E. Watson, *Classical Hebrew Poetry: A Guide to Its Techniques*, Journal for the study of the Old Testament Supplement series, (Sheffield, England: JSOT Press, Dept. of Biblical Studies, University of Sheffield, 1984), 12-13.

⁵² William R. Scott en Hans Peter Rüger, *A Simplified Guide to BHS: critical apparatus, masora, accents, unusual letters & other markings*, Third Edition (N. Richland Hills, TX: BIBAL Press, 1995), 25.

semantische eenheid. Daarbij valt deze semantische eenheid (van betekenis) niet altijd samen met de syntactische eenheid (van zinsbouw).

Het MT kent twee systemen van accentuatie: het reguliere systeem (van de eenentwintig boeken) en het poëtische systeem (van de drie boeken). Onder het poëtische systeem vallen de boeken Psalmen, Spreuken en het grootste deel van Job.⁵³

Rangorde

Uit het voorgaande wordt duidelijk dat de systematiek van de accentuatietekens een beeld geeft van de wijze waarop de Masoreten de tekst lazen. Het nader in beeld brengen van hun interpretatie van de tekststructuur kan gedaan worden door met name de plaatsing van de scheidende accenttekens te bestuderen.

Bijzonder helpend hierbij is het feit dat de accenttekens zich in een bepaalde rangorde tot elkaar verhouden. Er is een rangorde bij de scheidende tekens en een rangorde bij de verbindende tekens.⁵⁴ Zie het schema hieronder met een overzicht van beide groepen van accenten, waarbij de accenten in aflopende rangorde staan.⁵⁵ Achter degenen die niet in Psalm 40 voorkomen, heb ik ‘n.v.t.’ toegevoegd.

<u>Distinctivi</u>	<u>Conjunctivi</u>
 Sillûq	 Mêrekhā
 ‘Ôlè weyôrêd	 Mûnah
 ’Athnâḥ	 ‘Illûy
 Rebhîa‘ gādôl	 Ṭarḥā (onder toonsoort)
 Rebhîa‘ mugrāš	 Galgal
 Grote Šalšêleth (n.v.t.)	 Mahpākḥ
 Šinnôr	 ’Azlā
 Rebhîa‘ qāṭôn	 Šalšêleth qeṭannā (n.v.t.)
 Deḥî (onder beginmedeklinker)	 Šinnôrîth (n.v.t.)
 Pâzêr	
 Mahpākḥ legarmêḥ	
 ‘Azlā legarmêḥ	

De hoogste in rang bij de distinctivi is de Sillûq, die altijd de markering is van het laatste woord van elk vers. Vervolgens komen de ‘Ôlè weyôrêd als de hoofddeler van het vers en de ’Athnâḥ als de verdeler van het tweede deel van het vers. De ’Athnâḥ kan zelf ook de hoofddeler zijn, in het geval er sprake is van een kort vers. De volgende in rang is de Rebhîa‘ gādôl. Dit is de hoofddeler van een eenheid die met de ’Athnâḥ eindigt. In sommige gevallen is zelfs de Rebhîa‘ gādôl de hoofddeler van het vers, namelijk bij korte verzen waar geen ’Athnâḥ in voorkomt. Daaronder komt de Rebhîa‘ mugrāš. Dit is het laatste scheidende accent voor de Sillûq. Tenslotte noem ik nog de Šinnôr als de verdeler van de ‘Ôlè weyôrêd eenheid.⁵⁶

⁵³ Scott en Rûger, *A Simplified Guide to BHS*, 25-27.

⁵⁴ Scott en Rûger, *A Simplified Guide to BHS*, 27-35.

⁵⁵ De aanduiding van de accenten is wisselend. Ik gebruik de aanduiding van Gesenius. Zie Friedrich Wilhelm Gesenius, *Gesenius' Hebrew grammar*, 2d English ed., red. E. Kautzsch en Sir Arthur Ernest Cowley (Oxford: Clarendon Press, 1910), 61,62.

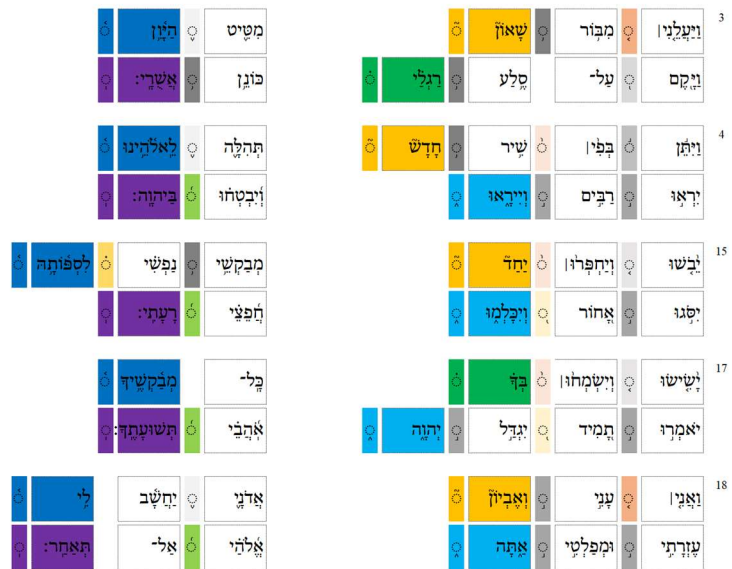
⁵⁶ Scott en Rûger, *A Simplified Guide to BHS*, 33.

⇒ **Stap 1a: analyse colometrie**

Dan is het nu zover om te bezien hoe de accentuatie kan helpen om de colometrie van Psalm 40 vast te stellen. Om dat geordend en goed navolgbaar te doen, zal ik dat groepsgewijs doen door de verzen in te delen in verstypen. Deze indeling doe ik op basis van de positie in de versregel van de twee scheidende accenten die het hoogste in de rangorde staan. Eerst de verzen met een ‘Ôlè weyôrêd als hoofddeler en daarna de verzen zonder ‘Ôlè weyôrêd met de ’Athnâh als hoofddeler.

Verstype 1: Hoofddeler ‘Ôlè weyôrêd in versregel 1b

Als eerste onderscheid ik het verstype met een ‘Ôlè weyôrêd in versregel 1b. In Psalm 40 zie ik die situatie terug in de verzen 3, 4, 15, 17, 18⁵⁷:

Het hanteren van de ‘Ôlè weyôrêd als de hoofddeler bij deze verzen, leidt tot een evenwichtige structuur van steeds twee bicola per regel en twee regels per vers. Elk versregeldeel wordt afgesloten door een scheidend accent, waarbij de rangorde goed zichtbaar wordt. De Sillûq sluit regel 2b, de ‘Ôlè weyôrêd regel 1b, de ’Athnâh of de Rebhîa‘ gādôl regel 2a en de Rebhîa‘ gādôl of de Şinnôr regel 1a.

Verstype 2: Hoofddeler ‘Ôlè weyôrêd voorbij versregel 1

Het volgende verstype bestaat uit de situatie waarbij de ‘Ôlè weyôrêd voorbij de eerste versregel is geplaatst. Deze situatie is te verwachten wanneer een vers uit meer dan twee versregels bestaat. In Psalm 40 zie ik dat terugkomen bij vers 6:

Bij deze indeling in drie bicola zijn maar liefst zes scheidende accenten actief.

Een andere optie zou zijn om dit vers weer te geven in twee tricola. In dat geval zou de ‘Ôlè weyôrêd in regel 1c terecht komen. Deze blijft dan het midden van het vers markeren, maar op een

⁵⁷ De weergegeven MT hier en in de rest van de scriptie is uit *Biblia Hebraica Stuttgartensia*, (Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1997).

duidelijker plaats. Toch kies ik voor de afgebeelde indeling en dat op basis van argumenten uit de gecombineerde analyse bij stap 4.

Verstype 3: Hoofddeler 'Athnâh in versregel 1a

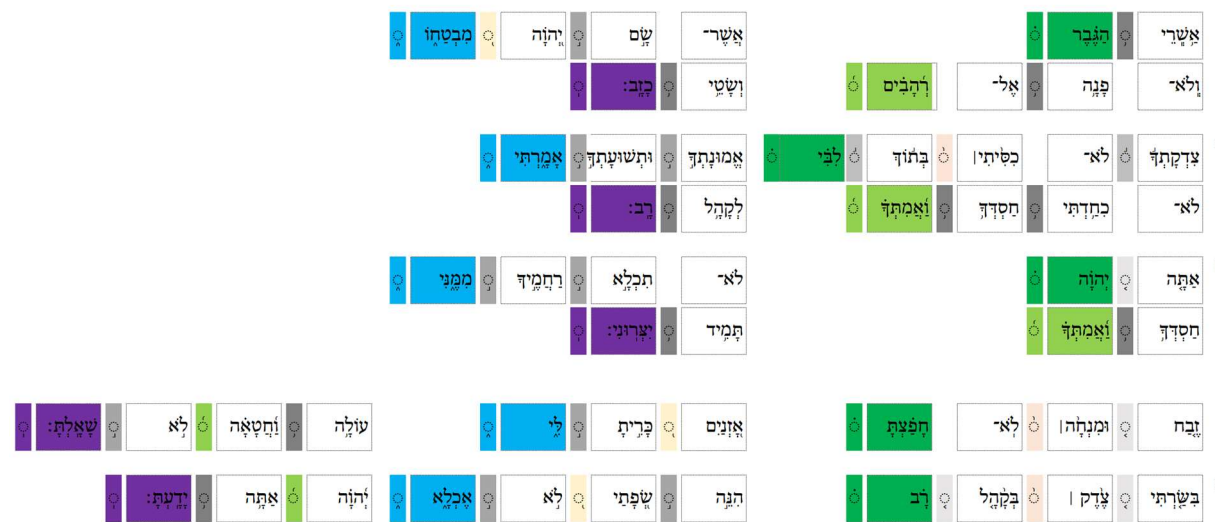
In het derde verstype is de 'Athnâh in versregel 1a geplaatst. Hieraan is meteen te zien dat dit korte verzen zijn, die maximaal uit één regel zullen bestaan. Met de hoofddeler als afsluiting van het eerste lijnstuk, volgt in het geval van een bicolon nog één lijnstuk en in het geval van een tricolon volgen er nog twee. Beide situaties zie ik in Psalm 40 terug, resp. in de verzen 8, 9 en 14 en verzen 2 en 16:

De kwestie bij deze vijf verzen is dus de vraag of er sprake is van een bicolon of een tricolon. Dit punt is bij vers 9 volstrekt duidelijk, naast de Sillûq en de 'Athnâh kent het vers geen andere scheidende accenten. Bij de andere vier verzen zal gekeken moeten worden of de Rebhîa' mugrâš geïnterpreteerd kan worden als een colon-scheidend accent. De reden om dat bij vers 8 en 14 niet, maar bij vers 2 en 16 wel te doen, zal bij de gecombineerde analyse nog volgen.

Verstype 4: Hoofddeler 'Athnâh in versregel 1b

Het vierde verstype is de situatie waarbij de 'Athnâh de afsluiter is van versregel 1b. Vergelijkbaar met de 'Ôlè weyôrêd in versregel 1b, geeft dat een stabiele structuur met bicola, maar ook tricola zijn mogelijk. In Psalm 40 zie ik het eerste terug in vers 5, 11 en 12 en het tweede in vers 7 en 10:

Het uitgangspunt voor de plaatsing van de 'Athnâh in versregel 1b is de daaraan voorafgaand geplaatste Rebhîa' gädôl, die daarmee een stevige eerste deling in de versregel aanbrengt.

Vervolgens is het hier opnieuw rondom de Rebhâ‘ mugrāš waar de beslissing valt van het zien van bicola of tricola. In het huidige voorstel is er ofwel sprake van evenwicht, ofwel van een zwaartepunt qua woordenaantal aan het begin van het vers. Met name het hebben van een zwaartepunt aan het begin, maar ook het evenwichtig zijn van de delen is een herkenbaar beeld.

Dit beeld zou verdwijnen wanneer vers 5, 11 en 12 als tricola zouden worden gezien. Het zwaartepunt zou dan omslaan naar het tweede deel van het vers. Bij de tricola in vers 7 en 10 is dat niet het geval. Dit is een eerste reden om de versregels zo in te delen. Verdere motivatie zal nog volgen vanuit de gecombineerde analyse.

Verstype 5: Hoofddeler 'Athnâh voorbij versregel 1

Het vijfde en laatste verstype wat ik tegenkom in Psalm 40 betreft de situatie waarbij de 'Athnâh voorbij de eerste versregel is geplaatst. Ik zie dat in vers 13:

In tegenstelling tot vers 6 is het hier nog nauwelijks denkbaar dat hieruit een lezing in tricola kan worden aanbevolen. Dan zou de Dehî de functie krijgen van hoofddeler van het vers, in voorbijgaan van de vier andere scheidende tekens die hoger in rang staan. De huidige lezing in drie bicola geeft daarentegen heel goed de verhoudingen in rangorde weer.

Stevige basis

Al met al denk ik dat het gelukt is om vanuit de Masoretische accentuatie een stevige basis te leggen voor de colometrie. Steeds is gekozen voor de meest logische indeling. In lijn met de Kamper school methode heb ik geprobeerd om dat zo systematisch en controleerbaar mogelijk te doen. Op een aantal plaatsen lijkt een lezing in bicola of tricola nog om het even, maar dat zal een kwestie van tijd blijken te zijn. Dit laat goed zien dat het analyseren wel volgordelijk gaat, maar zeker ook een zaak mag en moet zijn van een heen en weer tussen de verschillende uitkomsten.

Bijlagen

De grafische weergaven van stap 1a heb ik in bijlage A op één bladspiegel gebracht. In een aantal volgende stappen is dat ook het geval. Ik zal daar steeds op deze manier naar verwijzen:

⇒ Zie bijlage A voor een totaaloverzicht.

⇒ **Stap 1b: vertaling brontekst**

Ter afsluiting van deze paragraaf geef ik mijn vertaling van Psalm 40, met waar nodig (en soms ook als extra) een toelichting in de voetnoten. Ik heb ervoor gekozen om concordant te vertalen, steeds op basis van een vergelijking van diverse woordenboeken.⁵⁸ Zie hieronder het resultaat:

⁵⁸ M.n. Francis Brown, Samuel Rolles Driver en Charles Augustus Briggs, *Enhanced Brown-Driver-Briggs Hebrew and English Lexicon*, red. Francis Brown, Samuel Rolles Driver, en Charles Augustus Briggs. Enhanced Brown-Driver-Briggs Hebrew and English Lexicon. Oxford: Clarendon Press, 1977. (Oxford: Clarendon Press, 1977); Ludwig Koehler en Walter Baumgartner, *The Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament* (Leiden: Brill, 1994).

- ¹ Voor de muzikleider, een psalm van David.
- ² Wachtend heb ik de HEERE verwacht;⁵⁹
Hij neigde zich tot mij
en hoorde mijn hulpgeroep.
- ³ Hij trok mij omhoog uit een put van ondergang,⁶⁰
uit de modder van het moeras.
Hij zette op een rots - mijn voeten,
Hij heeft vastgemaakt - mijn schreden.⁶¹
- ⁴ Hij gaf in mijn mond een nieuw lied,
een loflied op onze God.
Laten velen zien en vrezen,
en vertrouwen op de HEERE.
- ⁵ Gezegend de man -
die op de HEERE zijn vertrouwen heeft gesteld,
die zich niet heeft gewend tot hoogmoedigen
en tot hen die afdwalen naar leugen.
- ⁶ Talrijk hebt U gemaakt, Ú,
HEERE mijn God,
Uw wonderen en Uw gedachten met ons;
niets is te vergelijken met U.
Laat ik bekendmaken en uitspreken:
ze zijn te veel geworden om te tellen.
- ⁷ Offer en gave heeft U geen vreugde gegeven,
oren heeft U voor mij geopend;
brandoffer en zondoffer heeft U niet gevraagd.
- ⁸ Toen heb ik gezegd: 'Zie, ik kom,
in een rol van een boek wordt van mij geschreven.'⁶²
- ⁹ Uw welbehagen te doen, mijn God, geeft mij vreugde,
en Uw wet in het midden van mijn wezen.'⁶³

⁵⁹ Letterlijk: 'wachten, ik heb gewacht'. Het gebruik van de infinitivus abs. heeft een versterkende werking, zie Gesenius, *Gesenius' Hebrew grammar*, 342. Een andere, minder voorkomende, uitleg is dat קרה קויתי de betekenis heeft van roepen, zie Mitchell S.J. Dahood, *Psalms I: 1-50: Introduction, translation, and notes*, vol. 16, Anchor Yale Bible (New Haven, London: Yale University Press, 2008), 121,22. Toch zie ik alle reden om vast te houden aan de betekenis van wachten, gezien de parallel met het laatste woord תאהר wat vertoeven betekent.

⁶⁰ Letterlijk: 'een kuil van woestenij', wat duidt op de onderwereld, zie Koehler en Baumgartner, *HALOT*, 1370.

⁶¹ Waar de aanduidingen 'de put van ondergang' en 'de modder van het moeras' zijn te lezen als een poëtische verwijzing naar de plaats van de doden, een plaats van afscheiding van God, zijn 'rots' en 'vastmaken van de schreden' juist standaardbeelden voor veiligheid, bevrijding en zekerheid. Vergeet ook niet de metafoer van God als de rots van toevlucht van de psalmisten, zie Rolf A. Jacobson en Beth Tanner, "Book One of the Psalter: Psalms 1-41," in *The Book of Psalms*, red. E.J. Young, R.K. Harrison, en Robert L. Hubbard Jr, The New International Commentary on the Old Testament (Grand Rapids, MI; Cambridge, U.K.: William B. Eerdmans Publishing Company, 2014), 375.

⁶² Als ik het goed zie is bij בגלית-ספר sprake van een tweede deel van een constructusverbinding die onbepaald is, waardoor het geheel van de verbinding onbepaald is. Vandaar mijn vertaling met 'een' rol van 'een' boek.

⁶³ Hier heb ik ervoor gekozen om de directe rede vanaf הנה-באתי door te laten lopen t/m vers 9. Dit omdat ik later in de analyse vers 8 en 9 als één strofe herken, en daarmee ook als één 'wending'. Het halverwege afbreken van de directe rede zou dan onwaarschijnlijk zijn.

- ¹⁰ Ik heb gerechtigheid verkondigd in een grote vergadering,
zie mijn lippen, ik weerhoud ze niet:
HEERE, Ú, U hebt het gekend.
- ¹¹ Uw recht heb ik niet verzwegen in het midden van mijn hart,
Uw betrouwbaarheid en Uw heil heb ik verteld.
Ik heb niet verhuld Uw goedertierenheid en Uw trouw
voor een grote vergadering.
- ¹² Ú HEERE,
U weerhoudt Uw barmhartigheden niet van mij;
Uw goedertierenheid en Uw trouw
bewaren mij voortdurend.
- ¹³ Maar tegen mij hebben zich kwaden omringd,
niet te tellen zoveel.
Mijn ongerechtigheden hebben mij ingehaald
en ik ben niet in staat geweest om te zien.
Zij zijn ontelbaar geworden, meer dan mijn hoofdhaar
en mijn hart heeft mij achtergelaten.
- ¹⁴ Behaag u HEERE om mij te verlossen!
HEERE, haast u tot mijn hulp!
- ¹⁵ Laten tezamen beschaamd en ontsteld zijn,
die mijn leven zoeken om het weg te nemen.
Laten achterwaarts vluchten en vernederd zijn,
die zich verheugen in mijn onheil.
- ¹⁶ Laten ontzet zijn vanwege hun schaamte,
die over mij zeggen:
'Ha, ha!'
- ¹⁷ Laten zich verheugen en zich verblijden in U,
allen die U zoeken.
Laten voortdurend zeggen 'Groot is de HEERE!',
die Uw heil liefhebben.
- ¹⁸ Ík ben arm en behoeftig,
mijn Heere denkt aan mij;
mijn Helper en mijn Redder bent Ú,
mijn God, blijf niet achter!⁶⁴

⁶⁴ Jussivus vorm in de tweede persoon met ontkenning is te lezen als een gebiedende wijs.

3.3 STAP 2: TAALKUNDIG REGISTREREN

Inzichten

De tweede stap van mijn eigen analyse bestaat uit het registreren van taalkundige elementen in de tekst. Ik zal mij daarbij verhouden tot de volgende punten:

- *Concorderen en verbindingen tussen teksteenheden opsporen. (K&M)*
- *Letten op de tekstinhoud in correspondentie met woordherhalingen. (VdL)*
- *Het registreren van grammaticale en semantische gegevens. (VG)*
- **Letten op de tekstinhoud in correspondentie met woordgebruik. (VdL)*
- **Kenmerkend woordgebruik afwijzen als indicator; letten op semantische ontwikkeling. (VG)*

Vanuit het oogpunt deze punten in samenhang te zien en te gebruiken zal ik eerst een keuze maken ten aanzien van de gemarkeerde punten.

In de eerste paragraaf van dit hoofdstuk noemde ik dat analyseresultaten op basis van woordherhalingen objectiever ontvangen zullen worden dan resultaten op basis van kenmerkend woordgebruik. Nu ben ik niet van mening dat het onderzoek van Van der Lugt naar kenmerkend woordgebruik volstrekt zinloos is. Integendeel, ik beschouw dat als een geëigende invalshoek, zoals er zoveel invalshoeken zijn. Maar tegelijkertijd vind ik dat de kritiek die Van Grol daarop heeft ook serieus genomen moet worden.

Zo ligt nu de vraag op tafel of het aantoonbare verschijnsel van kenmerkend woordgebruik intentioneel met de tekst is verbonden, of dat het gaat om een min of meer toevallige samenloop van (poëtische) omstandigheden. Het is een vraag die altijd en bij alle analyseresultaten op de achtergrond speelt, maar in deze kwestie een stuk sterker opspeelt.

Uiteindelijk neig ik zelf naar de positie van Van Grol, met name vanwege de grote hoeveelheid aan contra-indicaties en vanwege de gedachte dat het inderdaad wat onwaarschijnlijk lijkt dat de poëtische vrijheid via deze weg zou worden gestuurd. Ik zal dit aspect in mijn eigen analyse dan ook achterwege laten. Met mijn brede aanpak hoop ik deze ‘besparing’ ruimschoots goed te maken.

Hieronder ga ik aan de slag met de niet gemarkeerde punten, die ik tot twee hoofdzaken terugbreng: het registreren van woordherhalingen (stap 2a) en het registreren van grammaticale gegevens (stap 2b). De resultaten ervan zullen bij stap 4 worden ingebracht.

⇒ **Stap 2a: registreren woordherhalingen**

Voor deze stap heb ik een concordantie gemaakt van alle woorden uit Psalm 40. De gevonden woordherhalingen breng ik onder in vijf categorieën, waaronder drie categorieën van parallelisme. De reden voor deze onderverdeling zal duidelijk worden bij stap 4. Voor nu geeft het alvast een indruk van de verschillende afstanden. Hieronder staan ze naar hun lemma of naar hun stam (in geval de herhaling daarvandaan komt), weergegeven. Achter elk woord staat de frequentie en het versnummer.

Categorie 1: Namen en voornaamwoorden

Tot categorie 1 reken ik alle namen en voornaamwoorden. Opvallend is het hoge aantal van 9x de naam יהרה (HEERE) en de evenwichtige spreiding daarvan. De langste reeks van verzen waarin deze naam niet voorkomt, is in vers 7-9. Verder valt uit de aantallen van 20x אָהָה (U/Uw) en 32x! אִנִּי (ik/mijn) af te leiden dat de psalm een hoog persoonlijk karakter heeft.

Bijbels-Hebreeuwse (ver)telstructuren vanuit Psalm 40

יהוה	HEERE	9x	2,4-6,10,12,14,17
אלהים	God	4x	4,6,9,18
אתה	U/Uw	20x	6,9-12,17-18
אני	ik/mijn	32x	2-4,6-16,18
אנחנו	wij/onze	2x	4,6

Categorie 2: Extern parallellisme – lang

In categorie 2 neem ik tweetallen van woorden op die op een lange afstand (+/- meer dan 8 versregels) van elkaar worden herhaald. Ook ספר, is als tweetal te zien, gezien het feit dat deze stam in vers 6 en 13 werkwoordelijk voorkomt en in vers 8 naamwoordelijk.

ראה	zien	2x	4,13
עצם	ontelbaar worden	2x	6,13
אין	niets	2x	6,13
ספר	tellen/(be)schrijven	2/3x	6,13 (8)
חשב	gedachten/denken	2x	6,18
רצה	(wel)behagen	2x	9,14
תְּשׁוּעָה	heil/redding	2x	11,17
תָּמִיד	voortdurend	2x	12,17

Categorie 3: Extern parallellisme – medium

In categorie 3 plaats ik de woorden die op een gemiddelde afstand (+/- 3 tot 8 versregels) van elkaar worden herhaald. In de meeste gevallen gaat het ook hier om tweetallen van woorden. Uitzonderingen zijn לא (8x) en אל (4x).

לא	niet	8x	5,7, <u>10-13</u>
אל	tot/met	4x	2,5,6
רב	veel/groot 1e	2/4x	4,6
בטח	vertrouwen	2x	4,5
עשה	maken/doen	2x	6,9
תְּנוּדָה	binnenste	2x	9,11
תִּנְהַ	zie	2x	8,10
אמר	zeggen 1e	2/4x	8,11

Bijbels-Hebreeuwse (ver)telstructuren vanuit Psalm 40

כלא	weerhouden	2x	10,12
אמת	trouw	2x (3)	11,12 +11 (אמן)
חֶסֶד	goedertierenheid	2x	11,12
לב	hart	2x	11,13
רָעָה	kwaad/onheil	2x	13,15
בקש	zoeken	2x	15,17
אמר	zeggen 2e	2/4x	16,17
עֲזָרָה	hulp/helper	2x	14,18
אחר	achter	2x	15,18

Categorie 4: Extern/Intern parallelisme – kort

In categorie 4 plaats ik de woorden die op een korte afstand (tot max. 4 versregels), of in dezelfde versregel worden herhaald (intern parallelisme). In het geval van קוה en קָאָה gaat het om een herhaling waarbij de woorden naast elkaar staan.

קוה	wachten	2x	2
חפץ	vreugde geven	2/3x	7,9 +15
רב	veel/groot 2e	2/4x	10,11
קָהָל	vergadering	2x	10,11
צדק	gerechtigheid	2x	10,11
בוש	schaamte	2x	15,16
הָאָח	hea	2x	16

Categorie 5: Overige woordherhalingen

Tenslotte plaats ik in categorie 5 de woordherhalingen die buiten de voorgaande categorieën vallen:

ו	en	25x	niet: 8,10,14,16
ה	de	3x (4)	3,5,16
על	op/over	4x	3,8,13,16
ב	in	7x	4,8-11,17
ל	tot	10x (12)	4,7,9,11,13-16,18
מזן	vanuit	5x	3,6,12-13

Grafische weergave

De voorgaande markeringen in kleur en kader maken het mogelijk om de lijstweergave om te zetten in een zinvolle grafische weergave. Zie hier het resultaat:

		לְמַנְצַח לְדוֹד מִזְמוֹר: 1
וְיִשְׁמַע שׁוֹעֵת: 2	וַיֵּט אֱלֹהִים 3	קִוָּה קִוִּיתִי יְהוָה 4
	מִטֵּיט הַיָּנוּן 5	וַיַּעֲלֵנִי מִבּוֹר שְׁאוֹן 6
	כּוֹגֵן אֲשֶׁר־נִי: 7	וַיִּקַּם עַל־סִלְע רִגְלִי 8
	תְּהַלֵּל לְאֱלֹהֵי נֹו 9	וַיִּתֵּן בְּפִי שִׁיר חֲדָשׁ 10
	וַיִּבְטְחוּ בִּיהוָה: 11	יִרְאוּ רַבִּים וַיִּירָאוּ 12
	אֲשֶׁר־שָׁם יְהוָה מִבְּטָחוֹ 13	אֲשֶׁר־י הַגֹּבֵר 14
	וַיִּשְׁטִי כָזָב: 15	וְלֹא־פָנָה אֱלֹהֵי־בָיִם 16
	יְהוָה אֱלֹהֵי 17	רְבוֹת עֲשִׂיתִי אֶתְהוּ 18
	אֵינִי עֹדֵד אֱלֹהִים 19	נִפְלְאֹתַי וּמַחְשְׁבוֹתַי אֱלֹהֵי 20
	עֲצָמֹת מִסְּפָר: 21	אֲגִידָה וְאֲדַבְרָה 22
עוֹלָה וְחֹטְאָה לֹא שְׂאֵלֶתָ: 23	אֲזַנִּים כָּרִיתִי לִי 24	זָבַח וּמִנְחָה לֹא־חָפַצְתָּ 25
	בְּמַגְלַת־סֶפֶר כָּתוּב עָלַי: 26	אֲזַ אֲמַרְתִּי תִנְהַבְּבֹאתִי 27
	וְתוֹרַת־יְיָ בְּתוֹדֵד מֵעַי: 28	לְעֻשׂוֹת־רִצּוֹנֵי אֱלֹהֵי חֲפָצַתִּי 29
יְהוָה אֶתְהוּ יִדְעֶתָ: 30	תִּנְהַבְּ שִׁפְתַי לֹא אֶכְלָא 31	בְּשִׁרְתִּי צִדְקָה בְּקִהְלִי רַב 32
	אֲמוֹנֹתַי וְתִשׁוּעַתִּי אֲמַרְתִּי 33	צִדְקַת־יְיָ לֹא־כִסִּיתִי בְּתוֹדֵד לִבִּי 34
	לְקַהֲלִי רַב: 35	לֹא־כִתְדֹתִי חֶסֶד וְאֱמֶת־יְיָ 36
	לֹא־תִכְלָא רַחֲמֵי־יְיָ מִמֶּנִּי 37	אֶתְהוּ יְהוָה 38
	תִּמְדִי יִצְרוּנִי: 39	חֶסֶד־יְיָ וְאֱמֶת־יְיָ 40
	עַד־אֵינִי מִסְּפָר 41	כִּי אֶפְפוּר־עַל־י רְעוֹת 42
	וְלֹא־יִכְלַתִּי לְרִאֲוֹת 43	הַשִּׁיגוֹנִי עוֹנֹתִי 44
	וְלִבִּי עֲזָבָנִי: 45	עֲצָמוֹת מִשְׁעֲרוֹת רֹאשִׁי 46
	יְהוָה לְעֹזְרֹתִי חוֹשֶׁה: 47	רָצָה יְהוָה לְהַצִּילֵנִי 48
	מִבְּקִשֵׁי נַפְשִׁי לְסִפּוֹתָהּ 49	וַיִּבְשׂוּ וַיִּחְפְּרוּ יַחַד 50
	חֲפָצַי רָעָתִי: 51	יִסְגּוּ אַחֲרוֹר וַיִּכְלְמוּ 52
הָאֵחַ הָאֵחַ: 53	הָאֲמָרִים לִי 54	יִשְׁמוּ עַל־עֵקֶב בְּשִׁתָּם 55
	כֹּל־מִבְּקִשֵׁי־יְיָ 56	יִשְׁיִשׂוּ וַיִּשְׁמְחוּ בְּיְיָ 57
	אֲהַבִּי תִשׁוּעַת־יְיָ: 58	יֹאמְרוּ תִמְדִּי יִגְדֵל יְהוָה 59
	אֲדַגֵּן וְחָשַׁב לִי 60	וַאֲנִי עָנִי וְאֲבִיוֹן 61
	אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי־תִאֲחָר: 62	עֹזְרֹתִי וּמְפַלְטֵי אֶתְהוּ 63

⇒ Zie ook bijlage B met een eindweergave hiervan, inclusief structuraanwijzingen.

3.4 STAP 3: REKENKUNDIG REGISTREREN

Inzichten

De derde stap van mijn eigen analyse bestaat uit het registreren van rekenkundige elementen in de tekst. Vanuit de literatuurstudie heb ik daarvoor de volgende punten meegenomen:

- *Letten op de getallen 7, 11, 17 en 26. (L)*
- **Het tellen van de lettergrepen via een reconstructie naar het klassiek Hebreeuws. (F)*
- **Letten op een lettergreepgemiddelde van 7, 8 of 9 als gemiddelde per colon. (F)*
- **Het afwijzen van het tellen van de lettergrepen. (L)*
- **Een onderzoek naar de metriek via een reconstructie naar het klassiek Hebreeuws. (VG)*
- **De strofe als de beslissende prosodische eenheid o.b.v. één metrisch schema. (VG)*
- **Het metrum afwijzen als een constituerende pijler onder de bijbelse poëzie. (F)*

Wat meteen opvalt, is de hoeveelheid gemarkeerde punten, vanwege hun onderlinge tegenstrijdigheid. Het zijn zes punten, die terug te brengen zijn tot twee: het onderzoeken van de metriek zoals door Van Grol en het onderzoeken van de lettergrepen zoals door Fokkelman.

Nu kan ik mij vinden in de kritiek van Fokkelman op het hypothetische gehalte van het doen van metrisch onderzoek zoals door Van Grol. Zelf onderzocht hij de lettergrepen, wat inderdaad de objectiviteit aanzienlijk verbetert. Maar toch is ook Fokkelman zelf niet vrij van deze kritiek. Want ondanks dat het tellen van de lettergrepen een veel lager hypothetisch gehalte heeft, blijft ook deze aanpak, hoe weinig ook, een marge van onzekerheid behouden.

Kortom, als het gaat om volstrekte zekerheid inzake de brontekstgegevens is er eigenlijk maar één manier om elke vorm van onzekerheid te vermijden, en dat is de Masoretische tekst te analyseren in haar eigen gestalte. Dat laatste zal ik in mijn eigen onderzoek doen, vergelijkbaar met mijn keuze om het registreren van kenmerkend woordgebruik achterwege te laten. Ik hoop daarmee zoveel mogelijk onzekerheid te vermijden, opnieuw vanuit het principe om zoveel mogelijk systematisch en controleerbaar te werken vanuit de ‘harde feiten’.

Het weglaten van het metrische deel van de methode van Van Grol en het prosodische deel van de methode van Fokkelman, houdt ondertussen wel een forse vermindering in van rekenkundige opbrengsten. Maar gelukkig staat daar tegenover dat de inzichten vanuit de logotechnische methode van Labuschagne wel volledig intact kunnen blijven. Dat het juist deze inzichten zijn die Van der Lugt aan zijn methode van analyseren heeft toegevoegd, ervaar ik als een extra steun in de rug.

⇒ **Stap 3: telling tekstbouwstenen**

In zijn analyses van alle psalmen legt Labuschagne de nadruk op het tellen van de woorden en de verzen, waarbij hij een onderscheid maakt tussen het aantal woorden voor en na de 'Athnâh. Zelf wil ik niet alleen de tellingen van de verzen en de woorden, maar die van alle tekstbouwstenen uitvoeren en zichtbaar maken: de verzen, de regels, de cola, de woorden en de letters. Want nu Labuschagne overtuigend heeft aangetoond dat het getal in de Bijbels-Hebreeuwse poëzie als een organisatieprincipe functioneert, lijkt het me zinvol om dat op al deze niveaus volledig na te gaan.

Verder wat betreft het onderverdelen van de tellingen voor en na de 'Athnâh: omdat deze tellingen al door Labuschagne zijn gedaan, neem ik de vrijheid om een andere insteek te kiezen, namelijk door een onderverdeling te maken in aantallen per colon. Het zou namelijk zomaar kunnen dat er juist in de cola-verdeling getalsmatige organisatievormen zijn te vinden.

Bijbels-Hebreeuwse (ver)telstructuren vanuit Psalm 40

Resultaat

Zie hieronder het resultaat van de tellingen, waarbij de letters staan voor colon a, colon b en colon c. Verder valt het opschrift in vers 1 buiten het gedicht. Daarom neem ik die niet mee in mijn tellingen.

				letters				woorden	cola		regels		verzen	
c	b	a		c	b	a	c	b	a	c	b	a		
				10	6	12	28			3	3	1	1	2
8	14	22								5		2		3
8	13	21		16	27	43				7	4	3	2	1
11	13	24								9		4		4
11	14	25		22	27	49				11	4	5	2	1
14	8	22								13		6		5
7	13	20		21	21	42				15	4	7	2	1
8	11	19								17		8		6
10	20	30								19		9		
8	11	19		26	42	68				21	6	10	3	1
	15	11	14	40						24	3	11	1	7
	15	14	29							26	2	12	1	8
	13	19	32							28	2	13	1	9
	11	13	14	38						31	3	14	1	10
18	19	37								33		15		11
6	16	22		24	35	59				35	4	16	2	1
15	7	22								37		17		12
10	9	19		25	16	41				39	4	18	2	1
9	13	22								41		19		13
13	12	25								43		20		
9	14	23		31	39	70				45	6	21	3	1
	14	14	28							47	2	22	1	14
15	13	28								49		23		15
8	14	22		23	27	50				51	4	24	2	1
	6	8	13	27						54	3	25	1	16
8	13	21								56		26		17
10	17	27		18	30	48				58	4	27	2	1
10	13	23								60		28		18
10	14	24		20	27	47				62	4	29	2	1

⇒ Zie ook [bijlage D](#) met een eindweergave hiervan, inclusief structuurwijzingen.

3.5 STAP 4: GECOMBINEERDE ANALYSE

Inzichten

Nu het taalkundige en rekenkundige registreren is afgerond, is het tijd voor de mooiste stap: het maken van een gecombineerde analyse. Gecombineerd, omdat alle verzamelde input hier samenkomt. In feite is dit na de tekstuele analyse de tweede, daaropvolgende analyse. Anders gezegd: stap 4 volgt op stap 1 en maakt gebruik van nieuwe gegevens uit stap 2 en 3. Voor deze gecombineerde fase staat nog een lange rij aan methodische inzichten open. Maar dat is niet voor niets. Alles komt uiteindelijk aan op deze fase waarin de beslissingen vallen voor de definitieve vaststelling van de tekststructuur.

In dit licht heb ik er bewust voor gekozen om de voorgaande twee stappen niet de term ‘analyse’ maar de term ‘registratie’ mee te geven. Het enkel verzamelen van taalkundige en rekenkundige harde feiten en het zolang opschorten van de interpretatie daarvan, stelt namelijk in staat om deze gegevens zonder vooroordelen in hun totaliteit te bezien. Doordat ik de ‘harde feiten’ voortdurend grafisch in beeld heb gebracht, kan dat ‘bezien’ ook zo letterlijk mogelijk.

De hoeveelheid van overgebleven inzichten vanuit de literatuurstudie in combinatie met de hoeveelheid van verzamelde tekstgegevens laat bij voorbaat al zien dat het proces van analyseren een complex gebeuren is. De vele aspecten die gelijktijdig moeten worden gezien en gewogen maken het analyseren er niet makkelijker op. Laat staan om van dat proces een schriftelijke verslaglegging te doen. Toch zal ik eerst iets van dat proces weergeven. Daarna zal ik mijn uiteindelijke analyseresultaten presenteren, waarbij de diverse methodische inzichten gaandeweg aan de orde zullen komen.

Proces van analyseren

Tijdens mijn eigen proces van analyseren heb ik mij eerst gericht op de afzonderlijke opbrengsten van de eerste drie stappen. Dit, vanuit de gedachte dat het via deze ‘harde feiten’ snel zou lukken om tot een resultaat te komen en om de subjectiviteit van de vele structuurindelingen in allerhande commentaren te boven te komen. Maar al snel kwam ik erachter dat de verzamelde tekstgegevens de mogelijkheden van indelen in eerste instantie alleen maar groter maakten.

Zo leverden de tellingen zowel meerdere mogelijkheden als ook meerdere vragen op. Neem bijvoorbeeld het rekenkundige midden met יהוה אתה ידעת als de twee middelste woorden en יהוה אתה ידעת als de middelste cola. Prachtig en kernachtig, maar het leek bepaald niet verder te helpen bij het bepalen van de tekststructuur. Op basis hiervan zou vers 10 het centrale vers kunnen zijn waarvandaan de structuur is opgebouwd, maar het centrum zou ook kunnen bestaan uit meerdere verzen. Maar welke dat dan zouden zijn, werd mij niet duidelijk. Vervolgens heb ik gestudeerd op een lineaire structuur in plaats van een concentrische structuur, maar ook daarmee kwam ik niet verder.

Eenzelfde soort ervaring had ik rondom de taalkundige gegevens, want ook de woordherhalingen en de grammatica leken aanvankelijk niet echt verder te helpen. De vele herhalingen gaven mij eerder verwarring dan opheldering. Gewoon te veel om daar een eenduidig patroon in te zien. En wat betreft de grammatica: veel verder dan de grammaticale wending vanaf vers 14 kwam ik in eerste instantie ook niet. Alhoewel, de Yiqtol afsluitingen van zowel vers 4 als vers 6 gaven mij al wel de indruk dat daar wel eens de grenzen van een hogere teksteenheid zouden kunnen liggen.

Bij dit alles is het goed om te bedenken dat ik in het begin ook nog geen gebruik had gemaakt van de Masoretische accentuatie voor het vaststellen van de colometrie. In mijn indeling volgde ik toen nog de indeling van Van der Lugt met zijn twee losse analyses van Psalm 40:1-13 en Psalm 40:14-18. Maar met de kennis van nu moet ik zeggen dat het op basis van zijn indeling ook nooit wat was geworden. Een ander punt is dat ik toen ook nog niet de woordherhalingen in categorieën had ingedeeld.

In elk geval leek het hele project, na meerdere dagen van proberen en nog eens proberen, in duigen te vallen en ik stond op het punt om die mislukking dan maar te gaan opschrijven.

Maar! Uiteindelijk was er dan toch dat eureka moment, snel gevolgd door meerdere. Namelijk toen ik vanuit de woordherhalingen ineens tot de ontdekking kwam dat er in Psalm 40 toch wél sprake is van een concentrische beweging. Later zou zelfs blijken dat het gedichtschema van de psalm op exact dezelfde manier aan de orde is als dat Korpel en De Moor dat beschrijven.

Gemotiveerd door deze ontdekking ben ik vervolgens aan de slag gegaan met een ander inzicht van de Kamper school: het analyseren van de Masoretische accentuatie. Net als de concentrische structuur bleek ook dit een juiste sleutel te zijn om de taalkundige en rekenkundige gegevens in perspectief te zien. Daarover nu meer.

Volgorde

Wat betreft de volgorde van het presenteren van de analyseresultaten: daarbij zou ik de chronologie kunnen volgen waarlangs ik mijn ontdekkingen heb gedaan, maar dat is hooguit nog op hoofdlijnen terug te halen. Een andere mogelijkheid is om een bepaalde ‘ideale’ volgorde te gebruiken. Daarover gaan de drie gemarkeerde punten:

- *Analyseren vanaf de kleinere teksteenheden naar de grotere. (K&M)
- *Kwesties van kleinere eenheden oplossen vanuit grotere eenheden. (VdL)
- *Een prosodische analyse (prosodie, syntax, stilistiek) van klein naar groot. (VG)

Op basis van mijn eigen ervaring ben ik geneigd om te zeggen dat beide bewegingen tegelijkertijd van toepassing zijn als twee wegen waarlangs het zicht op de tekststructuur kan worden bereikt. Waar het vooral op aan komt is de mate van onderbouwing en de mate waarop de meerdere wegen bij elkaar komen. Toch zal ik in mijn beschrijving de gangbare volgorde hanteren: van klein naar groot.

⇒ Stap 4a: analyse strofen

Tijdens stap 1a zijn de eerste bouwstenen van de tekststructuur al gelegd: de cola en de versregels. Nu zijn de bouwstenen die daarop volgen aan de beurt: de strofen. Bij het analyseren van deze laag betrek ik de volgende punten uit de lijst:

- *Colon, vers en strofe zien als resp. de prosodische, semantische en retorische basis. (F)*
- *De strofe als het hartritme van het gedicht en als retorische eenheid. (VG)*

Samengevat gaat het erom dat de strofe een sleutelfunctie vervult in de retorische opbouw. Vervolgens valt bij een gedicht met een concentrische opbouw te verwachten dat de retorische inhoud van een ‘vroeg’ strofe een keer zal terugkeren in een ‘late’ strofe. Een duidelijk voorbeeld van zo’n retorische parallel tussen twee strofen is te vinden in Psalm 40 tussen de verzen 6 en 13. Vertaald:

⁶ Talrijk hebt U gemaakt, Ú,
HEERE mijn God,
Uw wonderen en Uw gedachten met ons;
niets is te vergelijken met U.
Laat ik bekendmaken en uitspreken:
ze zijn te veel geworden om te tellen.

¹³ Maar tegen mij hebben zich kwaden omringd,
niet te tellen zoveel.
Mijn ongerechtigheden hebben mij ingehaald
en ik ben niet in staat geweest om te zien.
Zij zijn ontelbaar geworden, meer dan mijn hoofdhaar
en mijn hart heeft mij achtergelaten.

Parallellisme

Dat deze verzen complete, afgebakende strofen zijn, wordt duidelijk door intern parallellisme. In vers 6 met רבות en מספר en in vers 13 met עד־אין מספר en ראשי מעשרות. Maar deze indicatoren voor intern parallellisme blijken dus óók te dienen als indicatoren voor extern parallellisme:

יהוה אלהי	רבות עשית אתה ⁶	עד־אין מספר	כי אפפור־עלי רעות ¹³
אין ערך אליך	נפלאותיך ומחשבתך אלינו	ולא־יכלתי לראות	השיגוני עונתי
עצמו מספר	אגידה ואדברה	ולבי עזבני	עצמו משערות ראשי

Met deze vondst is er een voet tussen de deur van de concrete structuuranalyse van de psalm. En daarmee is ook een begin gemaakt met deze twee punten:

- *Letten op concentrische structuren, vergelijkbaar met de ringen van een boom. (K&M)*
- *Het zien van parallellismen (meervoud) op alle niveaus van de tekst. (F)*

Afbakening

Dan is het nu de tijd om ook de andere strofen in de psalm af te bakenen, waarbij als het goed is de concentrische structuur verder zichtbaar zal worden. In totaal kom ik op 14 strofen. Omdat het te ver voert om alle details volledig uit te werken, noem ik hieronder een aantal punten die samen voldoende zijn om deze strofische structuur te onderkennen. De strategie is steeds hetzelfde: het nalopen van zowel intern als extern parallellisme en waar van toepassing het erbij betrekken van andere zaken zoals de colometrische structuur en de grammaticale aspecten.

- Strofe 1 (vers 2 en 3) i.c.m. strofe 12 (vers 15 en 16): beide 3 regels, de eerste van 1 tricola en 2 bicola en de tweede gespiegeld met 2 bicola en 1 tricola. Vers 15 en 16 vormen een strofische eenheid o.b.v. intern parallellisme. Vers 2 en 3 vormen retorisch en grammaticaal een eenheid.
- Strofe 2 (vers 4) i.c.m. strofe 13 (vers 17): retorisch verbonden met indicatoren die zowel voor intern als voor extern parallellisme dienen. In het bijzonder wel de invulling van תהלה in vers 4 door יגדל יהוה in vers 17.
- Strofe 3 (vers 5) i.c.m. strofe 9 (vers 12): de omliggende verzen zijn al als strofe herkend, dus deze verzen zouden alleen al om die reden als strofe kunnen worden gezien. Maar ook hier is er meer. Vooral retorisch parallellisme: in vers 5 draait het om מבטחו יהוה en in vers 12 wordt dat toegepast met יצרוני תמיד ואמתך. Verder beginnen beide verzen met het woordpatroon 2-4.
- Strofe 4 (vers 6) i.c.m. strofe 10 (vers 13): zie boven.
- Strofe 5 (vers 7) i.c.m. strofe 7 (vers 10): vers 7 is te zien als een afgebakende strofe vanwege intern parallellisme met זבח ומנחה in colon a en עולה והטאה in colon c. Vers 10 heeft dat niet, maar de doorgaande lijn van het extern parallellisme is voldoende om ook vers 10 als een eigen strofe te zien. De retorische parallel verloopt via אזנים (vers 7) en שפתי (vers 10).
- Strofe 6 (vers 8 en 9) i.c.m. strofe 8 (vers 11): ook hier zijn de omliggende strofen al geïdentificeerd. De retorische wending bestaat in de overgang van בתוך מעי (vers 9), ofwel het verborgen zijn, naar לקהל רב (vers 11), ofwel het openbaar zijn. Verder is er nog de semantische parallel van בתוך מעי (vers 9) en בתוך לבי (vers 11), maar het zou ook kunnen dat deze parallel meer bedoeld is als indicator op cantikel niveau. Daarover straks meer.

- Strofe 11 (vers 14): Een losse strofe die overblijft tussen de al gevonden strofes 10 en 12. Het is daarmee de kortste strofe van de psalm van 1 regel en 1 bicola met maar 6 woorden. Toch is de interne structuur ook hier helder. Dit keer met name grammaticaal bepaald met de imperatieve *רצה* en *חושא*. De korthed benadrukt de urgentie.
- Strofe 14 (vers 18): De laatste en overblijvende strofe. In twee regels maar liefst 6x het lemma *אָנִי* met een verdeling van 1-2-2-1 over de cola. Retorisch is er een duidelijke wending. Tegelijk ook een terugkeer naar het begin: van *אל-תאחר* (vers 18) naar *קוה קויתי* (vers 1).

Concentrische structuur

Daarmee is de afbakening van de strofen voltooid. De eerste conclusie van deze stap is dat het vermoeden van een concentrische structuur van de psalm kan worden bevestigd op basis van de retorische ontwikkeling in de strofen. Deze constatering is één op één een bevestiging van de inzichten dat de strofe de retorische basis vormt (Fokkelman) en zelf ook een retorische eenheid vormt als zijnde het hartritme van de psalm (Van Grol).

De tweede conclusie betreft de concrete invulling daarvan in de tekst zelf. Op basis van de strofische analyse kan worden vastgesteld dat er een retorische route loopt van vers 2 t/m 9, die zich gespiegeld voortzet in vers 10 t/m 18. Anders gezegd: via deze analyse is het retorische spiegelpunt van de psalm gevonden, namelijk de ruimte tussen vers 9 en 10. Of dat ook betekent dat er tussen deze verzen een belangrijke prosodische wissel omgaat, zal nog moeten worden bezien.

Vanaf nu zal gaandeweg steeds meer de meerwaarde gaan blijken van de uitgebreide taalkundige en rekenkundige registraties bij stap 2 en 3. Alle resterende beslissingen zijn op basis van deze gegeven te nemen en dat zal leiden tot een zeer solide onderbouwing. De volgende inzichten gaan mee:

- *Het belang van de strofe inzien als de bouwsteen van de (sub)stanza's en het gedicht. (VdL)*
- *De strofe als geëigende context en invalshoek voor begrip interne en externe opbouw. (VG)*
- *Evenwicht vinden tussen de analyse van de vorm en de beschrijving van de inhoud. (K&M)*
- *Inzien dat ook het getal als een organisatieprincipe functioneert. (L)*
- *Aandacht voor symmetrische/structurende en symbolische functie van getallen. (L)*

⇒ **Stap 4b: analyse cantikels**

Bij het vaststellen van de cantikels gaat het om de vraag welke strofes met elkaar in directe verbinding moeten worden gezien. Hieronder geef ik per cantikel een opsomming van de aanwijzingen die het meest in het oog springen. Elk punt op zichzelf zegt nog niet alles, maar ze zijn wel nodig als bouwsteen voor het totaalbeeld.

Cantikel 1 (vers 2-4) - strofe 1 en 2:

- De nauwe retorische verbinding die ook blijkt uit de grammaticale voortzetting van de Wayyiqtol vormen van vers 3 naar vers 4.
- De afsluiting van de Wayyiqtol reeks met de drie Yiqtol vormen in de jussivus in vers 4d.
- De koppeling tussen *שועתי* in vers 1c en *בפי* in vers 4a, die ook een reeks afsluit als *רגלי* en *אשרי* worden meegenomen.
- De spiegeling van het aantal woorden in vers 3 en 4. In vers 3 is dat patroon per cola 3-2-4-2 en in vers 4 is dat 4-2-3-2. Beide verzen hebben dus 11 woorden, steeds bij de a-colon 7 woorden en bij de b-colon 4.
- De omsluiting met het woord *יהוה* in de verzen 2a en 4d.

Cantikel 2 (vers 5-6) – strofe 3 en 4:

- De afsluiting met Yiqtol vormen in de jussivus in vers 6e.
- De parallel tussen cantikel 2 en cantikel 5 n.a.v. de parallele strofen 3-9 en 4-10. M.a.w. nu gezien is dat vers 5 en 12 parallel zijn, en direct daaropvolgend vers 6 en 13, dan moet onvermijdelijk de combinatie van vers 5-6 parallel gezien worden met vers 12-13.
- De gelijke colometrie met cantikel 5, m.n. de gelijke opening met slechts 2 woorden.

Cantikel 3 (vers 7-9) – strofe 5 en 6:

- De parallel tussen הפצת in vers 7a en הפצתי in vers 9a als omlijsting van dit cantikel.
- De mooie positie van אז אמרתי הנה-באתי als middelste colon in een reeks van 7 cola.
- De retorische rol van strofe 6 als direct antwoord op strofe 5.
- Het cola-aantal van 7 in combinatie met het woordentotaal van 26.
- De parallel met cantikel 4. De parallellie tussen strofe 5-7 en strofe 6-8 (verzen 7-10 en 8-9-11) laat geen andere mogelijkheid open dan strofe 5-6 en 7-8 als cantikels te zien.
- De gelijke colometrie van cantikel 3 en cantikel 4 die alleen ontstaat bij de koppeling van de strofen 5-6 en 7-8.

Cantikel 4 (vers 10-11) – strofe 7 en 8:

- De parallel tussen צדק in vers 10a en צדקתך in vers 11a.
- De parallel tussen בקהל רב in vers 10a en לקהל רב in vers 11d als omlijsting van dit cantikel.
- De retorische voortzetting van strofe 7 naar strofe 8.
- De parallel met cantikel 3, zie hierboven.
- De gelijke colometrie met cantikel 3, zie hierboven.

Cantikel 5 (vers 12-13) – strofe 9 en 10:

- De parallel met cantikel 2, zie hierboven.
- De gelijke colometrie met cantikel 2, zie hierboven.
- De insluiting tussen het afgebakende cantikel 4 en het sterk openende cantikel 6.
- De gelijke colometrie met cantikel 2, m.n. de gelijke opening met slechts 2 woorden.

Cantikel 6 (vers 14-16) – strofe 11 en 12:

- De opening met de dubbele Imperatief רצה en הושה.
- De sluiting met האח האח als tricolon.
- De sluiting met האח האח als parallel met de opening van cantikel 1.
- De retorische grote wending, ondanks de grammaticale voortzetting van de Yiqtol vormen.

Cantikel 7 (vers 17-18) strofe 17 en 18:

- De opening met Yiqtol vormen in de jussivus.
- De voortzetting van een regelmatige opbouw van de cantikels, steeds 2 strofen per cantikel.

A1-B1-C1-C2-B2-A2 structuur

De concentrische parallellie die al bij de analyse van de strofen was waargenomen blijkt dus bij de cantikel-indeling nog meer uit de verf te komen. Goed beschouwd functioneren de zeven cantikels als de vertegenwoordigers van het gedichtschema van de psalm. Bij elkaar laten hun parallellen ontegenzeggelijk zien dat de psalm een schema heeft van A1 – B1 – C1 – C2 – B2 – A2. Verder maakt het bij elkaar horen van de laatste twee cantikels het ineens mogelijk om bij een gedicht met een oneven aantal van zeven cantikels, toch een schema te hebben met het even aantal van 6. Naast de witregel tussen vers 9 en 10 is dus óók cantikel 4 (vers 10-11) als het centrum te zien van de psalm.

Woordentotaal van 7 x 26 = 182

Dan nog een rekenkundige aanvulling op de cantikel-structuur. In totaal heeft de psalm $7 \times 26 = 182$ woorden. Het getal van de volheid maal het getal dat de goddelijke aanwezigheid symboliseert. Dat alleen al is erg indrukwekkend, maar nu blijkt dat deze 7×26 ook nog eens in verband staat met het aantal woorden per cantikel. Behalve dat het gemiddelde aantal woorden per cantikel 26 is, is het aantal woorden bij steeds 2 sets van cantikels steeds $2 \times 26 = 52$ woorden:

- cantikel 1 + cantikel 7 = $29 + 23 = 52$ (= 2×26) woorden
- cantikel 2 + cantikel 6 = $27 + 25 = 52$ (= 2×26) woorden
- cantikel 4 + cantikel 5 = $25 + 27 = 52$ (= 2×26) woorden
- cantikel 3 = 26 woorden

Daarbij zijn het sets die in hun samenstelling de symmetrie van de cantikels weerspiegelen.

⇒ **Stap 4c: analyse canto's**

Nu vanuit de strofes ook de cantikels zijn ingedeeld, is het tijd voor de teksteenheden die het hoogste in de rangorde staan: de canto's. Hier zie ik de volgende inzichten in werking treden:

- *Ontdekken van gedichtschema: lineair patroon of symmetrisch patroon. (VdL)*
- *Regelmaat zoeken op het niveau van de totaalopbouw, niet op strofeniveau. (VdL)*
- *Signaleren van de tricolon als opening/afsluiting van een hogere poëtische eenheid. (VdL)*
- *Voorkeur voor structuur met minste contra-indicaties en meest regelmatige opbouw. (K&M)*

Voorafgaand zou de vraag nog kunnen zijn of het wel nodig is om de mooie structuur van 7 cantikels van een nog hogere indeling te voorzien. Met 7 cantikels en 14 strofen lijkt de psalmstructuur eigenlijk al volledig in beeld te zijn. Toch blijkt ook nu niets minder waar te zijn. Per canto bezien:

Canto 1 (vers 2-4) – strofe 1:

(Deze canto loopt gelijk met cantikel 1, maar nu gaat het om de relatie tot de andere canto's.)

- Het begin met קוה קויתי in vers 1a.
- Het aantal van 11 cola.
- De parallel met canto 4. Zo kan cantikel 6 parallel gezien worden met strofe 1 en cantikel 7 met strofe 2. Op die manier is canto 1 geheel parallel met canto 4.

Canto 2 (vers 5-9) – strofe 2 en 3:

- Het begin met אשרי en אשר in vers 5a en 5b.
- Het aantal van 17 cola.
- De parallel met canto 3: gespiegelde colometrie.

Canto 3 (vers 10-13) – strofe 4 en 5:

- Het begin met בשרתי en בקהל in vers 10a.
- Het aantal van 17 cola.
- De parallel met canto 2: gespiegelde colometrie.

Canto 4 (vers 14-18) – strofe 6 en 7:

- Het begin met יהוה en יהוה in vers 14 a en 14 b
- Het aantal van 17 cola.
- De parallel met canto 1. Zie hierboven.

Net als bij de cantikels zijn de aanwijzingen vanuit meerdere kanten tegelijk. Sterker nog: uit alle hoeken komt bewijs: uit de tekstuele hoek met de overeenkomende colometrie, uit de taalkundige hoek met het gebruiken van herhalingen en uit de rekenkundige hoek met de aantallen.

Canto's met cola-structuur van 11-17-17-17

Zoals er rondom de cantikels een prachtige structuur was van 7 x 26 woorden, zo is er rondom de canto's een mooie structuur van het aantal cola:

- Canto 1: 11 cola
- Canto 2: 17 cola
- Canto 3: 17 cola
- Canto 4: 17 cola

Met deze kenmerkende getallen is dat een buitengewoon sterke aanwijzing dat de structuurindeling tot op het canto-niveau op het goede spoor zit.

Prosodische rol van cantikels en canto's

Niet de strofes, maar de cantikels en daarna ook de canto's blijken dus de plaats te zijn waar regelmaat (weer) de dienst uitmaakt. Dus waar de strofen vooral hun retorisch werk verrichten, daar houden de cantikels en de canto's vooral de prosodische eer hoog.

⇒ **Stap 4d: analyse gedicht**

Tenslotte volgt nog het analyseren van het gedicht in totaliteit. Ik zie dit als de ruimte om datgene nog op te merken wat tot nu toe buiten beeld is gebleven, of wat juist in beeld is gekomen.

Woordherhalingen

Met terugwerkende kracht vallen de woordherhalingen vrijwel allemaal op hun plaats. Alleen is mij op dit moment nog niet duidelijk wat de herhaling van יראו in vers 4c van doen zou hebben met לראות in vers 13d. Datzelfde geldt voor תמיד in vers 12d en תמיד in vers 17c. Maar dat zijn dan ook echt uitzonderingen. Veruit het grootste deel van het overzicht met herhalingen bestaat uit verklaarbare verbindingen tussen de diverse lagen van de tekst.

Colometrie

Ondertussen wordt ook duidelijk dat het opstellen van de colometrie aan de hand van de Masoretische accenttekens een absolute voorwaarde is om de rekenkundige analyses nuttig te kunnen laten zijn. Bij afwegingen die om het even zijn, kunnen beide opties openblijven zolang dat nodig is. Daarna kan met een gerust hart een keuze gemaakt worden.

Voor Psalm 40 geldt dat er inmiddels geen enkele reden meer is om de tricola's van vers 1 en vers 16 als bicola's te lezen. Dat zou totaal onnodig de vreemde structuur van 10-17-17-16 cola's opleveren. Eerder is het zo dat de krachtige 11-17-17-17 structuur een duidelijke aanwijzing is om de tricola lezing aan te houden. Een eventueel laatste restje twijfel bij de tricola van vers 7 en 10 kan om dezelfde reden inmiddels met een gerust hart de prullenbak in.

Nog mooier wordt het met de lezing van de drie regels bij vers 6. De parallel met vers 13 is dusdanig overweldigend, dat het opgeven van de prosodische balans door een omzetting van 3 naar 2 regels inmiddels totaal onbegrijpelijk zou zijn. En daar komt nog een bevestiging bij vanuit het letterpatroon. Dit patroon is namelijk alleen symmetrisch bij de optie van 3 regels: 11-8/20-10/11-8, waarbij de b-cola samen 26 letters hebben. Het lezen in 2 regels zou dus niets anders zijn dan het afbreken van deze kunstige prosodische structuur. En daar komen ongelukken van, zoals ik zelf eerst ook heb ervaren. Sterker nog: de complete evenwichtige prosodische structuur gaat ermee verloren.

Nog een paar tellingen

Wie telt kan blijven tellen, maar toch zijn er echt nog een paar bijzonderheden die niet onvermeld mogen blijven. Ik had al gekeken naar het totaal aantal woorden, maar dat kan natuurlijk ook bij het aantal regels, cola en letters worden gedaan. Wat blijkt?

- 29 regels = **26** + 3 regels. De drie centrale regels van cantikel 4 en daaromheen 2 x 13 andere.
- 29 regels, dan is regel **14** (vers 10) de middelste.
- In regel **14** staat: יהוה אתה ידעת. (HEERE, Ú, U hebt het gekend.)
- In regel **28** staat: אדני יהשב-לי. (Mijn Heere denkt aan mij.)
- Regel **17** begint met אתה יהוה. (Ú HEERE.)
- Cola **17** bevat: יהוה אלהי. (HEERE mijn God.)
- Tricola 7c en 10c hebben 15 + 11 = **26** letters.
- Tricola 7c en 10c hebben 4 + 3 = **7** woorden.
- De cantikels 1+7 hebben 215 letters.
- De cantikels 2+6 hebben 215 letters.
- Het totaal aantal letters in cola a: 23 x **17** = 391
- Het totaal aantal letters in cola b: 18 x **17** = 306
- Het totaal aantal letters in cola c: 6 x **7** = 42
- Het totaal aantal letters: 4 x 7 x **26** + **11** = 739

Deze waren al genoemd, maar voor het overzicht:

- Het totaal aantal woorden: 7 x **26** = 182
- Het totaal aantal cola: **11** + **17** + **17** + **17** = 62
- Het totaal aantal regels: **26** + 3 = 29
- Het totaal aantal verzen: **17**

Zou het allemaal toeval zijn? Dat is nu geen moeilijke vraag meer. Iedere wiskundige zal onmiddellijk bevestigen dat het statistisch gezien onmogelijk is om nog van toeval te spreken.

Sleutelwoord en midden

Van alle inzichten heb ik er twee nog niet laten passeren. Dat zijn:

- *Extra aandacht voor middelste colon/versregel/strofe voor kerngedachte of kernwoord. (L)*
- *Rekening houden met een sleutelwoord en de numerieke waarde daarvan. (L)*

Zelf denk ik dat de middelste versregel en de middelste colon inderdaad een bijzondere functie vervullen. Ze vormen het hoogtepunt van de retorische verhaallijn. De psalm begint en eindigt in de stilte, in het alleen zijn en in hulpgeroep, maar in vers 10 is dat precies omgekeerd. Er is verkondiging van gerechtigheid in een grote vergadering. Verder denk ik dat vers 10 ook nog om een andere reden bijzondere aandacht verdient. Daarover gaat de excurs in paragraaf 3.7.

Dan wat betreft een sleutelwoord met de numerieke waarde ervan. Het veelvuldig voorkomen van 17 en 26 in combinatie met het 9x voorkomen in de tekst van יהוה doen vermoeden dat uitgerekend יהוה in deze psalm het bedoelde sleutelwoord is.

Wat ik verder nog opvallend vind is het aantal van 40 letters in vers 7 en van 70 letters in vers 13. Maar om daar wat achter te zoeken, vind ik eerlijkgezegd niet zinvol en niet nodig. De significantie van 7, 11, 17 en 26 is ruimschoots herkend, maar daar mag het dan ook bij blijven.

3.6 RESULTAAT EN VERGELIJKING

Vanuit de vier stappen van analyse, kom ik tot de volgende structurele weergave van Psalm 40:

canto / cantikel / strofe	schema
¹ Voor de muzikleider, een psalm van David.	
I	A1
1	1
	² Wachtend heb ik de HEERE verwacht; Hij neigde zich tot mij en hoorde mijn hulpgeroep.
	³ Hij trok mij omhoog uit een put van ondergang, uit de modder van het moeras. Hij zette op een rots - mijn voeten, Hij heeft vastgemaakt - mijn schreden.
	2
	⁴ Hij gaf in mijn mond een nieuw lied, een loflied op onze God. Laten velen zien en vrezen, en vertrouwen op de HEERE.
II	B1
2	3
	⁵ Gezegend de man - die op de HEERE zijn vertrouwen heeft gesteld, die zich niet heeft gewend tot hoogmoedigen en tot hen die afdwalen naar leugen.
	4
	⁶ Talrijk hebt U gemaakt, Ú, HEERE mijn God, Uw wonderen en Uw gedachten met ons; niets is te vergelijken met U. Laat ik bekendmaken en uitspreken: ze zijn te veel geworden om te tellen.
3	5
	⁷ Offer en gave heeft U geen vreugde gegeven, oren heeft U voor mij geopend; brandoffer en zondoffer heeft U niet gevraagd.
	6
	⁸ Toen heb ik gezegd: 'Zie, ik kom, in een rol van een boek wordt van mij geschreven.
	⁹ Uw welbehagen te doen, mijn God, geeft mij vreugde, en Uw wet in het midden van mijn wezen.'
	C1

III	4	7	¹⁰ Ik heb gerechtigheid verkondigd in een grote vergadering, zie mijn lippen, ik weerhoud ze niet: HEERE, Ú, U hebt het gekend.	C2
		8	¹¹ Uw recht heb ik niet verzwegen in het midden van mijn hart, Uw betrouwbaarheid en Uw heil heb ik verteld. Ik heb niet verhuld Uw goedertierenheid en Uw trouw voor een grote vergadering.	
	5	9	¹² Ú HEERE, U weerhoudt Uw barmhartigheden niet van mij; Uw goedertierenheid en Uw trouw bewaren mij voortdurend.	B2
		10	¹³ Maar tegen mij hebben zich kwaden omringd, niet te tellen zoveel. Mijn ongerechtigheden hebben mij ingehaald en ik ben niet in staat geweest om te zien. Zij zijn ontelbaar geworden, meer dan mijn hoofdhaar en mijn hart heeft mij achtergelaten.	
IV	6	11	¹⁴ Behaag u HEERE om mij te verlossen! HEERE, haast u tot mijn hulp!	A2
		12	¹⁵ Laten tezamen beschaamd en ontsteld zijn, die mijn leven zoeken om het weg te nemen. Laten achterwaarts vluchten en vernederd zijn, die zich verheugen in mijn onheil.	
			¹⁶ Laten ontzet zijn vanwege hun schaamte, die over mij zeggen: ‘Ha, ha!’	
	7	13	¹⁷ Laten zich verheugen en zich verblijden in U, allen die U zoeken. Laten voortdurend zeggen ‘Groot is de HEERE!’, die Uw heil liefhebben.	
		14	¹⁸ Ík ben arm en behoeftig, mijn Heere denkt aan mij; mijn Helper en mijn Redder bent Ú, mijn God, blijf niet achter!	

⇒ Zie [Bijlage E](#) met de Hebreeuwse tekst erbij.

⇒ Zie [Bijlage F](#) met een totaalweergave van de verzamelde tekstgegevens.

In deze weergave zijn alle bouwstenen van de tekst vanaf de colon zichtbaar gemaakt:

- Colon: met elke nieuwe regel.
- Versregel: met het inspringen van de tweede (en derde) colon.
- Strofe: met de nummering 1 t/m 14.
- Cantikel: met de nummering 1 t/m 7.
- Canto: met de nummering I t/m IV.

Verder heb ik ook toegevoegd:

- Het gedichtschema A1-B1-C1-C2-B2-A2.
- De versnummering 1 t/m 18.

Met deze weergave wordt recht gedaan aan de prosodische structuur van de psalm. Het laat daarbij goed zien wat de structurerende rol is van de canto's en de cantikels. In tegenstelling tot de variabele strofen, brengen deze hogere teksteenheden rust in de bladspiegel, terwijl ze ook een opstap bieden naar het doorgronden van de retorische lijn in de psalm. De letters van het gedichtschema aan de rechterkant staan daar om de lezer daarin verder te helpen.

Zo is het gedeelte van mijn onderzoek wat zich richtte op de structuur van Psalm 40 ook te zien als een onderzoek naar de witregels en van de psalm en naar de interpretatie van die witregels.

Vergelijking

Nu mijn resultaat op tafel ligt, ben ik natuurlijk benieuwd in hoeverre ik in het spoor loop, dan wel ben afgeweken van andere analyses. De gelukkige omstandigheid is dat ik van drie van de vijf gekozen methoden een uitgewerkte structuuranalyse voor handen heb. Het gaat om die van Labuschagne,⁶⁵ Van der Lugt⁶⁶ en Fokkelman.⁶⁷

⇒ Zie Bijlage G met een overzicht van de vier analyseresultaten naast elkaar.

Een korte blik op de verschillende analyses maakt al meteen duidelijk dat de wegen uiteenlopen. Uit de toelichtingen blijkt dat Labuschagne (L) en Van der Lugt (VdL) allebei ervan uitgaan dat Psalm 40 oorspronkelijk na vers 13 eindigde. L telt alsnog de gehele psalm, maar VdL doet het in twee delen. Deze situatie maakt een goed vergelijk eigenlijk al onmogelijk. Zeker met VdL, die de compositie van vers 1-18 compleet negeert. Fokkelman (F) is de enige van de drie die de psalm zonder aarzeling neemt zoals het is. Bij de hoofdindeling in canto's laat geen van de drie de tweede canto al vanaf vers 5 beginnen. L en F starten vanaf vers 6 en VdL ziet vanaf 5 alleen een nieuw cantikel. Met de scheiding na vers 9 kom ik overeen met F. L ziet die na vers 10 en VdL ziet pas na vers 11 weer een cantikelwisseling. Zelfs de canto-afbakening na vers 13 is niet unaniem. F wisselt pas na vers 16.

Kortom, dit is precies de situatie die ik in mijn inleiding schetste: volop wisselingen die het vertrouwen in de objectiviteit niet ten goede komen. Nu heb ik zelf een lange studie gemaakt naar één psalm, terwijl deze onderzoekers daar waarschijnlijk minder tijd voor hadden. Zonder dat allemaal te analyseren, daarvoor ontbreekt nu de tijd en de ruimte, leer ik uit de paar bladzijden van toelichting die elk heeft toegevoegd alvast één belangrijk punt: elk van de drie heeft geanalyseerd vanuit zijn eigen perspectief. Dat perspectief is in het geval van L vrijwel volledig getalsmatig. Bij VdL en F zie ik zowel taalkundige als rekenkundige aspecten. Maar van een integrale benadering zoals in deze scriptie is gedaan, is beslist geen sprake.

⁶⁵ Bespreking n.a.v. <http://www.labuschagne.nl/ps040.pdf>.

⁶⁶ Bespreking n.a.v. Lugt, *Cantos and Strophes*, 399-411.

⁶⁷ Bespreking n.a.v. Fokkelman, *MPHB II*, 146-50.

3.7 EXCURS: PSALM 40 EN PSALM 70

Tenslotte een laatste paragraaf met een excurs naar de kwestie van Psalm 40 en Psalm 70. Ik noem het een excurs, omdat het strikt genomen buiten mijn onderzoek naar (puur) de tekst van Psalm 40 valt. Anderzijds is het bestaan van deze parallel een kwestie die juist bij uitstek geschikt is om mee te nemen bij het analyseren van de structuur. Vooral een grondige structuuranalyse maakt het mogelijk om met gegevens vanuit de tekst zelf een aantal mogelijkheden op het diachrone vlak te verkennen.

De eigenheid van Psalm 70

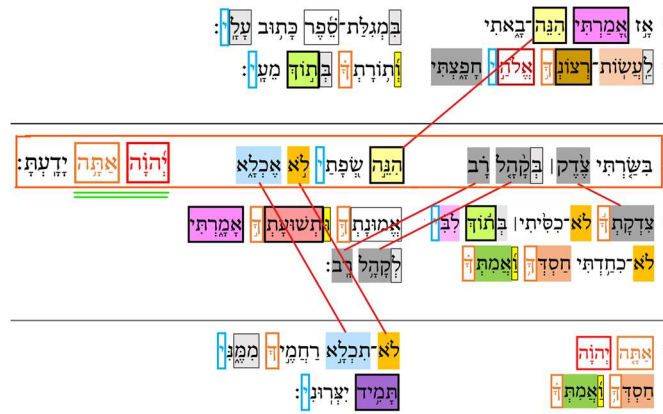
Een kort vergelijk maakt zichtbaar dat er geen isgelijktken tussen de psalmen kan staan:

Psalm 40:14-18	Psalm 70
	לְמַנְצֵחַ לְדָוִד לְהַזְכִּיר: 1
רָצָה יְהוָה לְהַצִּילֵנִי 14 יְהוָה לְעֲזָרְתִּי חוֹשָׁה:	אֱלֹהִים לְהַצִּילֵנִי 2 יְהוָה לְעֲזָרְתִּי חוֹשָׁה:
לְבָשׁוּ וַיַּחְפְּרוּ יַחֲדָה 15 מִבְּקָשֵׁי נַפְשִׁי לְסִפּוֹתָהּ יִסְגּוּ אֲחֹר וַיִּכְלְמוּ חֲפִצֵּי רַעְתִּי:	יָבִשׁוּ וַיַּחְפְּרוּ 3 מִבְּקָשֵׁי נַפְשִׁי יִסְגּוּ אֲחֹר וַיִּכְלְמוּ חֲפִצֵּי רַעְתִּי:
יִשְׁמוּ עַל-עֵקֶב בְּשִׁתָּם 16 הָאֲמָרִים לִי הָאֶחָד הָאֶחָד:	יָשׁוּבוּ עַל-עֵקֶב בְּשִׁתָּם 4 הָאֲמָרִים הָאֶחָד הָאֶחָד:
לְשִׁישׁוֹ וַיִּשְׁמְחוּ בְּךָ 17 כָּל-מִבְּקָשָׁיִךְ יִאֲמְרוּ תָמִיד יִגְדַּל יְהוָה אֲהַבִּי תְּשׁוּעָתֶךָ:	לְשִׁישׁוֹ וַיִּשְׁמְחוּ בְּךָ 5 כָּל-מִבְּקָשָׁיִךְ וַיִּאֲמְרוּ תָמִיד יִגְדַּל אֱלֹהִים אֲהַבִּי תְּשׁוּעָתֶךָ:
וְאָנֹכִי עָנִי וְאֶבְיוֹן 18 אֲדַנִּי יַחֲשֵׁב לִי עֲזָרְתִּי וּמַפְלִטִי אֶתָּה אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי:	וְאָנֹכִי עָנִי וְאֶבְיוֹן 6 אֱלֹהִים חוֹשָׁה לִי עֲזָרְתִּי וּמַפְלִטִי אֶתָּה יְהוָה אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי:

De rode markeringen zijn de woorden of letters die in Psalm 70 ontbreken. De groene letters markeren het gebruik van een andere godsnaam. De oranje letters laten het gebruik van een ander woord zien. Maar ondanks deze verschillen is het zeer gepast om achter deze twee versies één oorspronkelijke tekst te vermoeden. Vanuit de (aangetoonde) eenheid van Psalm 40, kan er de neiging zijn om te denken dat Psalm 70 aan Psalm 40 is ontleend. Ik sluit dat niet uit, ik ga ook geen nieuw onderzoek starten, maar bij deze wil ik wel een suggestie aanreiken die ik nog niet eerder ben tegengekomen.

Mijn suggestie betreft de wonderlijke positie van vers 10, het vers wat het middelpunt van de psalm vormt. Het is op alle mogelijke manier aan de omliggende verzen verbonden in de vorm van woordherhalingen. Verder bevat dit versregel ook de kernwoorden יהוה אתה. Het beste kan ik dat even laten zien:

Bijbels-Hebreeuwse (ver)telstructuren vanuit Psalm 40

Kortom, heel veel in de psalm draait, ook bijna letterlijk rondom dit vers. Maar gedacht vanuit de optie dat er eerst twee afzonderlijke delen waren die tot één Psalm zijn samengevoegd: hoe logisch is het dan dat één van beide delen een versregel bevat die na het samenvoegen van de delen de perfecte spil van het nieuwe geheel blijkt te zijn? Gezien de talloze in deze scriptie waargenomen parallelle structuren en getalsmatige patronen lijkt dat werkelijk onmogelijk te zijn.

Daarom is mijn gedachte dat vers 10 aan beide oorspronkelijke delen is toegevoegd, als zijnde het benodigde verbindingsstuk. En dan is het centrale midden de ideale plaats, want met een nieuw aangebracht midden is weer veel mogelijk. En ja, welke woorden zijn dan passend? Natuurlijk het liefst zoveel mogelijk woorden uit de reeds bestaande teksten. In dit geval maar liefst 8 van de 11 woorden! Nog verder bekeken: de oorspronkelijke colometrie van het eerste deel van de psalm zou dan deze prachtig evenwichtige structuur hebben gehad:

וַיִּשְׁמַע שׁוֹעֲתַי:	וַיֵּט אֵלַי מִטִּיט הַיָּגוֹן בוֹגֵן אֲשֶׁר־י:	2 קָנָה קְנִייתִי יְהוָה 3 וַיַּעֲלֵנִי מִבוֹר שְׁאוֹן וַיִּקָּם עַל-סֹלַע רִגְלִי
	תְּהַלְלָה לְאֱלֹהֵינוּ וַיִּבְטַחוּ בֵּיתְהוָה:	4 וַיִּתֵּן בְּפִי שִׁיר חֲדָשׁ יִרְאוּ רַבִּים וַיִּירְאוּ
	אֲשֶׁר-שָׁם יְהוָה מִבְּטַחוֹ וְשָׁטִי כְּזָב:	5 אֲשֶׁר־י הַזְּכָר וְלֹא-יִפְגַּע אֱלֹהֵי-רַבִּים
	יְהוָה אֱלֹהֵי אֵין עֶרְדַּ אֱלֹדִד עֲצָמוּ מִסִּפֵּר:	6 רַבּוֹת עָשִׂיתָ אֶתְהָ נִפְלְאוֹתֶיךָ וּמְחֻשְׁבֹּתֶיךָ אֵלֵינוּ אֲנִידָה וְאִדְבַרְהָ
עוֹלָה וְחֻטְאָה לֹא שְׂאֵלָתִי:	אֲזַנִּים כְּרִיתִי לִי בְּמַגֵּל־סִפֵּר כְּתוּב עָלַי: וְתוֹרַתְךָ בְּתוֹדֵךְ מַעֵי:	7 זָבַח וּמִנְחָה לֹא-חִפְצָתָ 8 אֲזַ אֲמַרְתִּי הִנֵּה-בָאתִי 9 לַעֲשׂוֹת-רְצוֹנְךָ אֱלֹהֵי חִפְצָתִי
	אֲמוֹנָתְךָ וְתִשׁוּעָתְךָ אֲמַרְתִּי לְקַהֵל רַב:	11 צְדָקָתְךָ לֹא-כִסִּיתִי בְּתוֹדֵךְ לִבִּי לֹא-כִתְדֵתִי חִסְדְּךָ וְאִמְתְּךָ
	לֹא-תִכְלָא רַחֲמֶיךָ מִמֶּנִּי תְּמִיד וַיִּצְרוּנִי:	12 אֶתְהָ יְהוָה חִסְדְּךָ וְאִמְתְּךָ
	עַד-אֵין מִסִּפֵּר וְלֹא-יִכְלַתִּי לְרַאוֹת וְלִבִּי עֹצְבִנִי:	13 כִּי אֶפְפוּרְעִלִי רְעוֹת הַשִּׁיגֵנִי עוֹנָתִי עֲצָמוּ מִשְׁעָרוֹת רֹאשֵׁי

Een prosodisch voorbeeldige structuur bestaande uit:

- 2 canto
- 4 cantikels
- 20 versregels
- 42 cola

Waar het mij vooral om gaat: te laten zien dat het mogelijk is dat er vanuit een structuuranalyse, wat in principe een synchrone kwestie is, alsnog input kan ontstaan ten behoeve van diachrone kwesties. En dat lijkt mij toch een vermeldenswaardige zaak! Wie weet dat er in vergelijkbare gevallen nog eens op deze manier, vanuit prosodisch perspectief, naar de zaak gekeken kan worden. Zo mogelijk geïnspireerd door dit voorbeeld.

Dan haast ik mij nu naar de afronding van deze scriptie. De tijd dringt!

4. CONCLUSIE

Nu ik zowel de literatuurstudie als het exemplarisch onderzoek heb afgerond, keer ik terug tot de hoofdvraag van deze scriptie en daarmee naar het vraagstuk van het zo objectief mogelijk te werk gaan bij het maken van een structuuranalyse. Mijn hoofdvraag was als volgt:

“In hoeverre, en op welke manier, kunnen inzichten vanuit huidige methoden van (structuur)analyse van Bijbels-Hebreeuwse poëzie, (gezien de spanning binnen en tussen deze methoden ten aanzien van het al dan niet waarnemen en wegen van uiteenlopende taalkundige en rekenkundige tekstgegevens,) in samenhang worden gezien en gebruikt, om de prosodische en retorische opbouw van Psalm 40 zo objectief mogelijk vast te stellen?”

In deze vraag zitten meerdere dimensies, wat vanzelf naar voren komt naarmate het accent wordt verlegd. Zelf heb ik gedurende heel mijn onderzoek het accent het meest laten vallen op het woord ‘samenhang’. Dat was niet alleen mijn spits, maar ook mijn insteek. Geconfronteerd met een reeks aan verschillende inzichten inzake het doen van structuuranalyse, had ik sterk de behoefte om eens wat verder achter de schermen te kijken. Nu ik dat via literatuurstudie en exemplarisch onderzoek heb gedaan, heb ik op dit punt zowel kennis als ervaring opgedaan.

Laat ik daarom beginnen met het ‘op welke manier’ als het gaat om die samenhang. Op basis van mijn onderzoek is mijn conclusie dat het in samenhang zien en gebruiken van de diversie inzichten van huidige methoden op een goede manier kan plaatsvinden, wanneer de diversie inzichten worden gerubriceerd tot tenminste de volgende vier categorieën: het maken van een tekstuele analyse, het registreren van taalkundige aspecten, het registreren van rekenkundige aspecten en het maken van een gecombineerde analyse op basis van de opbrengsten uit de eerste drie fasen.

Dat dit niet alleen een droge theorie is, maar ook in de praktijk levendig kan functioneren, is in dit onderzoek op een exemplarische wijze duidelijk gemaakt. Methoden die op een afstand gezien ver uit elkaar leken te staan, bleken van dichterbij gezien soms zeer nauw verbonden te zijn. Uit eigen ervaring noem ik als voorbeeld het pleidooi van Fokkelman om weg te blijven van een methode waarvan de regels op elk gedicht worden afgedwongen. Dit verraste mij, omdat ik op basis van zijn uitgebreide lettergreepstellingen sterk de indruk had dat zijn insteek zwaar op cijfers en op sturing daardoor zou leunen. Maar zijn pleidooi voor de dichtelijke vrijheid en het bewaren van de rekenkundige kant voor de latere fase van de analyse heeft mijn beeld helemaal bijgesteld.

Meer in het algemeen heeft de praktijkstudie laten zien dat de vele verschillende benaderingen veel dichterbij elkaar staan dan het op het eerste gezicht zou lijken. Het vocabulaire mag dan verschillend zijn, maar de bedoelde zaak blijkt verrassend vaak overeen te komen. Wat bijvoorbeeld door de ene methode wordt aangeduid met vormelijk en inhoudelijk, kan bij een andere methode door het leven gaan met de termen stilistisch en logisch en bij weer een andere met de termen prosodisch en retorisch. Het bij elkaar brengen onder de bovengenoemde categorieën is vruchtbaar gebleken om de inhoudelijke samenhang meer boven tafel te krijgen.

Maar er zijn natuurlijk ook verschillen die niet met elkaar in overeenstemming te brengen zijn. En daarover gaat het ‘in hoeverre’ uit de hoofdvraag. In het vakgebied van de structuuranalyse van het Bijbels-Hebreeuws blijkt op dit punt de te onderzoeken tekst de belangrijkste spil te zijn. In mijn onderzoek is duidelijk geworden dat de wegen rondom de brontekst, als ze uiteengaan, daarna ook niet

meer bij elkaar komen. Zo kiezen Fokkelman en Van Grol ervoor om bij het rekenkundige deel van hun analyse de MT te reconstrueren naar de klassiek Hebreeuwse tekst. Op zichzelf gezien een prima mogelijkheid, maar het in gesprek brengen van de getalsmatige waarnemingen die volgen uit de ene methode met de getalsmatige waarnemingen die volgen uit de andere methode is dan niet meer mogelijk. Zelf heb ik op dit punt de conclusie getrokken om in mijn gehele analyse, zowel tekstueel, als taalkundig, als rekenkundig in gesprek te blijven met dezelfde tekst: de MT.

Zo hangt het ‘in hoeverre’ vraagstuk volop samen met de ‘spanning’ rondom het ‘waarnemen en wegen’ van ‘taalkundige en rekenkundige tekstgegevens’, zoals in de hoofdvraag verwoord. Mijn belangrijkste conclusie op dit punt betreft het belang van een evenwichtig waarnemen en wegen. Mijn ervaring vanuit de theorie en de praktijk is dat er op de brontekst-kwestie na, eigenlijk maar nauwelijks sprake is van spanning tussen de methoden. Het uit elkaar halen van de diverse inzichten heeft laten zien dat er ofwel met andere woorden dezelfde zaak wordt bedoeld, ofwel er worden geheel eigen perspectieven gevolgd die niet of nauwelijks in gesprek zijn met de andere methode. Vandaar mijn pleidooi voor een samenhangend en evenwichtig wegen. Mijn onderzoek heeft laten zien dat een zorgvuldig samen zien en samen gebruiken van diverse inzichten daadwerkelijk verder kan brengen.

Bij de invulling hiervan heb ik voortdurend het perspectief van ‘zo objectief mogelijk’ voor ogen gehouden. Als ik daarop terugzie, dan concludeer ik dat het binnen de grenzen van het MT onderzoek geen enkel probleem is om alle mogelijke inzichten in te brengen, zolang de toetsing van de objectiviteit maar blijft functioneren. Zo heb ik zelf, ter wille van het verhogen van de objectiviteit, ervoor gekozen om het waarnemen en wegen van kenmerkend woordgebruik buiten mijn onderzoek te houden. Overigens haast ik mij erbij te zeggen dat deze toetsing van de objectiviteit als zodanig weer subjectief te noemen is. Maar daar kan dan in elk geval het gesprek over gevoerd worden.

Toegespitst op het concreet maken van een structuuranalyse zou ik mijn conclusie willen verbinden met een aanbeveling, namelijk het verder verkennen en uitbouwen van de in mijn onderzoek uitgezette lijn van de diverse stappen. Geïnspireerd door de grondleggers van de Kamper school, zowel wat betreft hun motivatie om een aantal methodische handreikingen te doen, als wat betreft hun opmerking dat de door hun uitgezette lijn zeker nog verdere invulling kan gebruiken, heb ik geprobeerd om in hun voetsporen verder te denken en te handelen. Het door mij ontwikkelde stappenplan, zou ik dan ook graag aan hen willen opdragen, met een dikke streep onder de door hen geformuleerde principes. Waarvan ik nog één keer herhaal: het systematisch en controleerbaar werken vanuit de ‘harde feiten’.

Dan kan het accent in de hoofdvraag ook nog gelegd worden op ‘de prosodische en retorische opbouw van Psalm 40’. Voor de conclusies die dit deel van de vraag aangaan, verwijs ik graag terug naar hoofdstuk 3. Het staat dusdanig vol met overwegingen en conclusies, dat het achteraf gezien haast spijtig is dat ik mijn hoofdvraag niet enkel op Psalm 40 had gericht. Het zij zo, en ik heb er niet minder van genoten.

5. BIBLIOGRAFIE

- Biblia Hebraica Stuttgartensia*. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1997.
- Brown, Francis, Samuel Rolles Driver en Charles Augustus Briggs. *Enhanced Brown-Driver-Briggs Hebrew and English Lexicon*. Red. Francis Brown, Samuel Rolles Driver, en Charles Augustus Briggs. Enhanced Brown-Driver-Briggs Hebrew and English Lexicon. Oxford: Clarendon Press, 1977. Oxford: Clarendon Press, 1977.
- Dahood, Mitchell S.J. *Psalms I: 1-50: Introduction, translation, and notes*. Anchor Yale Bible Vol. 16, New Haven, London: Yale University Press, 2008.
- Fokkelman, J. P. *Dichtkunst in de bijbel: een handleiding bij literair lezen*. Zoetermeer: Meinema, 2000.
- Fokkelman, J. P. *Major Poems of the Hebrew Bible: at the Interface of Prosody and Structural Analysis / Vol. II 85 Psalms and Job 4-14*. Studia Semitica Neerlandica, 41. Assen: Van Gorcum, 2000.
- Fokkelman, J. P. *Major Poems of the Hebrew Bible: at the Interface of Prosody and Structural Analysis / Vol. III The Remaining 65 Psalms*. Studia Semitica Neerlandica, 43. Assen: Van Gorcum, 2003.
- Fokkelman, J. P. *Major Poems of the Hebrew Bible: at the Interface of Prosody and Structural Analysis / Vol. IV Job 15-42*. Studia Semitica Neerlandica, 47. Assen: Van Gorcum, 2004.
- Fokkelman, J. P. en Wim Weren. *De Bijbel literair: Opbouw en gedachtegang van de bijbelse geschriften en hun onderlinge relaties*. Zoetermeer/Kapellen: Meinema/Pelckmans, 2003.
- Gesenius, Friedrich Wilhelm. *Gesenius' Hebrew grammar*. 2d English ed. Red. E. Kautzsch en Sir Arthur Ernest Cowley. Oxford: Clarendon Press, 1910.
- Grol, Harm van. *De versbouw in het klassieke Hebreeuws: Fundamentele verkenningen*. 1986.
- Grol, Harm van. *Een inleiding in de klassiek Hebreeuwse versbouw: Verkenningen in het grensgebied van versbouw en tekstsyntaxis*. Theologische perspectieven; nr. 11. Bergambacht: Uitgeverij 2VM, 2015.
- Grol, Harm van. *Een parallel syntagma: Verkenning in het grensgebied van versbouw en tekstsyntaxis*. Theologische perspectieven. Supplement series; vol. 10. Bergambacht: Uitgeverij 2vm, 2017.
- Jacobson, Rolf A. en Beth Tanner. "Book One of the Psalter: Psalms 1–41." In *The Book of Psalms*, red. E.J. Young, R.K. Harrison en Robert L. Hubbard Jr. The New International Commentary on the Old Testament. Grand Rapids, MI; Cambridge, U.K: William B. Eerdmans Publishing Company, 2014.
- Koehler, Ludwig en Walter Baumgartner. *The Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament*. Leiden: Brill, 1994.
- Korpel, Marjo C. A. en Johannes C. de Moor. *The Structure of Classical Hebrew Poetry: Isaiah 40-55*. Oudtestamentische Studiën. Leiden: Brill, 1998.
- Korpel, Marjo C.A. en Johannes C. de Moor. "Fundamentals of Ugaritic and Hebrew Poetry." In *The Structural Analysis of Biblical and Canaanite Poetry*, red. Willem van der Meer en Johannes

- C. de Moor. *Journal for the study of the Old Testament Supplement series*. Sheffield England: JSOT Press, 1988.
- Labuschagne, Casper. "Significant Compositional Techniques in the Psalms: Evidence for the Use of Number as an Organizing Principle." *Vetus Testamentum* 59, nr. 4 (2009): 583-605.
- Labuschagne, Casper J. *Numerical Secrets of the Bible: Introduction to Biblical Arithology*. Eugene, Oregon: Wipf and Stock Publishers, 2000.
- Lugt, Pieter van der. *Cantos and Strophes in Biblical Hebrew Poetry: with special reference to the first book of the Psalter*. Oudtestamentische studiën, Old Testament studies, vol. 53. Leiden; Boston: Brill, 2006.
- Lugt, Pieter van der. *Psalm en getal: een literaire lezing van de Psalmen*. Bergambacht: 2VM, 2011.
- Lugt, Pieter van der. *Strofische structuren in de Bijbels-Hebreeuwse poëzie: De geschiedenis van het onderzoek en een bijdrage tot de theorievorming omtrent de strofenbouw van de Psalmen*. Dissertationes Neerlandicae, Series theologica. Kampen: J.H. Kok, 1980.
- Meer, Willem van der en Johannes C. de Moor. *The Structural Analysis of Biblical and Canaanite Poetry*. *Journal for the study of the Old Testament. Supplement series* 74. Sheffield England: JSOT Press, 1988.
- Scott, William R. en Hans Peter Rüger. *A Simplified Guide to BHS: critical apparatus, masora, accents, unusual letters & other markings*. Third Edition. N. Richland Hills, TX: BIBAL Press, 1995.
- Spronk, Klaas. "De 'Kamper school' - Geschiedenis van een methode van structuuranalyse." In *Studies uit de Kamper school opgedragen aan Willem van der Meer*, red. K. Spronk, R. Roukema en G. van Zanden. Bergambacht, 2010.
- Watson, Wilfred G. E. *Classical Hebrew Poetry: A Guide to Its Techniques*. *Journal for the study of the Old Testament Supplement series*. Sheffield, England: JSOT Press, Dept. of Biblical Studies, University of Sheffield, 1984.

6. BIJLAGEN

BIJLAGE A

Colometric

colon c

colon b

colon a

1 למנצח לְדוֹד מְזוֹר

מְטִיט הַלֵּן
בוֹגוֹ אֲשֶׁר־י:

3 וְעֵלְנִי מְבוֹר שְׁאוֹן
וְיָקִים עַל־ סֵלַע רַגְלִי

Verstype 1: 'Ölè weyōrēd in versregel 1b

תְּהִלָּה לְאֱלֹהֵינוּ
וְיִבְטְחוּ בִיהוָה:

4 וְיָתֵן בְּפִי שִׁיר
וְיִרְאוּ רַבִּים וְיִירְאוּ קִדְשׁ

מְבַקְשֵׁי נַפְשִׁי לְסַפּוֹתָהּ
חָפְצֵי רַעְתִּי:

15 וְיִשְׁכַּח וְיִחַפְּרוּ יָחִד
וְיִסְגּוּ אַחֲרוֹ וְיִכְלְמוּ

כֹּל־ מְבַקְשֵׁיךָ
אֲהַבִּי תִשְׁעֲתָדֶךָ:

17 וְיִשְׁשׁוּ וְיִשְׁמְחוּ בְךָ
וְיֹאמְרוּ תָמִיד יִגְדֵל יְהוָה

אֲדַגֵּי יִחַשְׁבֵּן לִי
אֱלֹהֵי אֱלֵי תֹאחֲרִי:

18 וְאֶנְיָן עֲנִי וְאֲבִיֹן
עֲנִיתִי וּמְפַלְטֵי אֶתָּה

יְהוָה אֱלֹהֵי
אֲזַן עֲרֹךְ אֵלֶיךָ
עֲצָמוֹ מִסַּפְרִי:

6 רַבּוֹת עֲשִׂיתָ אֶתָּה
נִגְלֵאתִיךָ וּמְחַשְׁבֵּתִי אֵלֶיךָ
אֲנִידָה וְאֹדְבָרָה

Verstype 2: 'Ölè weyōrēd voorbij versregel 1

בְּמַגִּלַּת סֵפֶר כְּתוּב עֲלַי:
וְתוֹרַתְךָ בְּתוֹךְ מַעֲנֵי:
יְהוָה לְעֹנִיתִי חוֹשֶׁה:

8 אֶן אֲמַרְתִּי הִנֵּה בְּאֵתִי
9 לְעֵשׂוֹת רְצוֹנְךָ אֱלֹהֵי חַפְצֵתִי
14 רָצָה יְהוָה לְהַעֲלֵנִי

Verstype 3: 'Athnāh in versregel 1a

וְיִשְׁמַע שׁוֹעֲתִי:
הָאֲחִי הָאֲחִי:

וְיֵט אֵלַי
הָאֲמַרְיִם לִי

2 קִנְיָה קִנִּיתִי יְהוָה
16 וְשָׁמוֹ עַל־ עַקֵּב בְּשִׁתָּם

אֲשֶׁר־ עָם יְהוָה מְבַטְחוּ
וְשָׁטִי כָבוֹב:
אֲמוֹנְתְךָ וּתְשׁוּעָתְךָ אֲמַרְתִּי
לְקַהֵל רַב:
לֹא־ תִכְלָא רַחֲמִיד מִמֶּנִּי
תִּמְיֵד יִצְרוּנִי:

5 אֲשֶׁר־ הַגִּבֹּר
וְלֹא־ פָּגַה אֶל־ רַהֲבִים
11 צָדִיקְךָ לֹא־ כִסִּיתִי בְּתוֹךְ לִבִּי
לֹא־ כִתְדֵתִי חֲסִדְךָ וְאֲמַתְךָ
12 אֶתָּה יְהוָה
חֲסִדְךָ וְאֲמַתְךָ

Verstype 4: 'Athnāh in versregel 1b

עוֹלָה וְחִטָּאָה לֹא שְׂאֵלֶת:
יְהוָה אֶתָּה יְדַעְתִּי:

אֲזַנִּים כְּרִית לִי
תִּגָּה שְׂפִתִי לֹא אֲכַלָּא

7 וְגַב וּמִנְחָה לֹא־ חַפְצָת
10 בְּשִׁרְתִּי צִדִּיק בְּקַהֵל רַב

עַד־ אֵין מִסַּפְרִי
וְלֹא־ וְכִלְתִּי לְרֵאוֹת
וְלִבִּי עֲנֻבֵנִי:

13 כִּי אֶפְפוּ עֲלַי רַעוֹת
הִשְׁיִנּוּ עֲנֻתִי
עַמּוֹ מִשְׁעֲרוֹת רֵאשִׁי

Verstype 5: 'Athnāh voorbij versregel 1

BIJLAGE B

Woordherhalingen

canto/cantikel/strofe

colon c

colon b

colon a

schema

1 לְמִנְצַחַת לְדוֹד מִזְמוֹר:

I 1 1 1 2

וַיִּשְׁמַע שׁוֹעֵתָּ: וַיֵּט אֵלָי מְטִיט הַיָּוֹן כּוֹנֵן אֲשֶׁר־י: תְּהִלָּה לְאַלְהֵינוּ וַיִּבְטְחוּ בַיהוָה:

2 קִיְּזָה קִיְּזָתִי יְהוָה וַיַּעֲלֵנִי מִבּוֹר שְׁאוֹן וַיִּקַּם עַל־סֹלַע רִגְלִי וַיִּתֵּן בְּפִי שִׁיר חֲדָשׁ וַיִּרְאוּ רַבִּים וַיִּירָאוּ

A1

	aantal	vers	cantikel
Categorie 1: Namen en voornaamwoorden			
יהוה	HEERE	9x	2,4-6,10,12,14,17 1-7
אלהים	God	4x	4,6,9,18 1,2,3,7
אתה	U/Uw	20x	6,9-12,17-18 2-5,7
אני	ik/mijn	32x	2-4,6-16,18 1-7
אנחנו	wij/onze	2x	4,6 1,2

II 2 3 4

אֲשֶׁר־שָׁם יְהוָה מִבְּטְחוּ וְשִׁטִּי כּוֹב: יְהוָה אֱלֹהֵי עַרְדּוֹ אֵלֵינוּ עֲצֻמוֹ מִסְפָּר:

5 אֲשֶׁר־י הַגִּבֹּר וְלֹא־פָנָה אֶל־רֵהָבִים רְבוֹת עֲשִׂיתָ אֶתְּהָ וּנְפֹלְאֹתַי וּמַחְשְׁבֹתַי אֵלֵינוּ אֶגִּידָה וְאֶדְבָּרָה

B1

	aantal	vers	cantikel
Categorie 2: Extern parallellisme - lang (uiteenliggende cantikels)			
ראה	zien	2x	4,13 1/5
עשה	ontelbaar worden	2x	6,13 2/5
אין	niets	2x	6,13 2/5
כתב	tellen/(be)schrijven	2/3x	6,13 (8) 2/5
חשב	gedachten/denken	2x	6,18 2/7
רעה	(wel)behagen	2x	9,14 3/6
השעה	heil/redding	2x	11,17 4/7
תמיד	voortdurend	2x	12,17 5/7

3 5 6

עוֹלָה וְחִטָּאָה לֹא שְׁאֵלְתָּ: אֲזֻנִים כְּרִיתָ לָךְ זָבַח וּמִנְחָה לֹא־חִפְצָתָ אֲזִ אֲמַרְתִּי הִנֵּה בְּאֵתִי לַעֲשׂוֹת־צוֹנֵן אֱלֹהֵי חִפְצָתַי

C1

	aantal	vers	cantikel
Categorie 3: Extern parallellisme - medium (aangrenzende cantikels)			
לא	niet	8x	5,7,10-13 2-5
אל	tot/met	4x	2,5,6 1/2
רב	veel/groot 1e	2/4x	4,6 1/2
בטח	vertrouwen	2x	4,5 1/2
עשה	maken/doen	2x	6,9 2/3
הינן	binnenste	2x	9,11 3/4
הנה	zie	2x	8,10 3/4
אמר	zeggen 1e	2/4x	8,11 3/4
כלא	weerhouden	2x	10,12 4/5
אמת	trouw	2x (3)	11,12 +11 (צפא) 4/5
חסד	goedertierenheid	2x	11,12 4/5
לב	hart	2x	11,13 4/5
רעה	kwaad/onheil	2x	13,15 5/6
בקש	zoeken	2x	15,17 6/7
אמר	zeggen 2e	2/4x	16,17 6/7
ענה	hulp/helper	2x	14,18 6/7
אחר	achter	2x	15,18 6/7

III 4 7 8

יְהוָה אֶתְּהָ יִדְעָתָ: תִּגְהַ שׁוֹפֵתִי לֹא אֶכְלָא אֲמוֹנָתִי וְהִשְׁוֵעַתִּי אֲמַרְתִּי לְקַהֵל רַב: צִדְקַתְךָ לֹא כְּסִיתִי בְּתוֹךְ לִבִּי לֹא כִחְדָּתִי חֲסָדְךָ וְאִמְתִּי לְקַהֵל רַב:

C2

	aantal	vers	cantikel
Categorie 4: Extern/Intern parallellisme - kort (binnen de cantikels)			
קח	wachten	2x	2 1
חנן	vreugde geven	2/3x	7,9 +15 3
רב	veel/groot 2e	2/4x	10,11 4
קהל	vergadering	2x	10,11 4
צדק	gerechtigheid	2x	10,11 4
בוש	schaamte	2x	15,16 6
האח	hea	2x	16 6

5 9 10

לֹא־תִכְלָא רַחֲמֵי מִמֶּנִּי: תְּמִיד יִצְרוּנִי: עַד־אֵין מִסְפָּר וְלֹא יִכְלָתִי לְרַאוֹת וְלִבִּי עֲזָבָנִי: אֶתְּהָ וְיְהוָה חֲסָדְךָ וְאִמְתִּי חֲסָדְךָ כִּי אֶפְפוֹעַל רַעוֹת הַשִּׁיגוֹן עֲזָנְתָּ עֲצֻמוֹ מִשְׁעָרוֹת רְאֵשׁ

B2

	aantal	vers	cantikel
Categorie 5: Overige woordherhalingen			
en	en	25x	niet: 8,10,14,16 1-7
de	de	3x (4)	3,5,16 1,2,6
op/over	op/over	4x	3,8,13,16 1,3,5,6
in	in	7x	4,8-11,17 m.n.1,3,4
tot	tot	10x (12)	4,7,9,11,13-16,18 m.n. 6
vanuit	vanuit	5x	3,6,12-13 m.n.1,5

IV 6 11 12

יְהוָה לְעֹזְרָתִי חַוְשָׁה: מְבַקְשֵׁי נַפְשִׁי לְסֹפוֹתָהּ חֲפְצֵי רַעְתִּי הָאֶחָד וְהָאֶחָד: רַצְיָה יְהוָה לְהַצִּילֵנִי וַיִּבְשׂוּ וַיַּחְפְּרוּ יַחַד יִסְגּוּ אַחוֹר וַיִּכְלְמוּ יִשְׁמוּ עַל־עַקֵּב בְּשִׁתְּם

A2

7 13 14

כְּלִמְבֻקְשֵׁי אֶהְבִּי תְּשׁוּעָתְךָ: אֲדוֹן יִחְשָׁב לִי אֱלֹהֵי אֶל־תִּאָחֵר: לְשִׁישׁוֹ וַיִּשְׁמְחוּ בְּךָ יִאֲמְרוּ תְּמִיד יִגְדֵל יְהוָה וְאֲנִי עֲנִי וְאֲבִיוֹן עֹזְרָתִי וּמְפַלְטִי אֶתְּהָ

BIJLAGE C

Accentuatie en Grammatica

canto/cantikel/strofe

colon c

colon b

colon a

schema

Section	Line	Words	Grammatical Markers	Distinctivi	Conjunctivi
I	1	ישמע	Wayyiqtol		
	1	שועתי:	Participium		
	2	ויט	Wayyiqtol		
	2	אלו	Wayyiqtol		
	3	מטיט	Wayyiqtol		
	3	הלון	Wayyiqtol		
	4	בונן	Wayyiqtol		
	4	אשקו:	Wayyiqtol		
	4	תהלה	Wayyiqtol		
	4	לאלהו	Wayyiqtol		
II	5	אשר	Wayyiqtol		
	5	שם	Wayyiqtol		
	5	יהנה	Wayyiqtol		
	5	מבטחו	Wayyiqtol		
	6	אשרי	Wayyiqtol		
	6	הגבר	Wayyiqtol		
	6	אל	Wayyiqtol		
	6	פנה	Wayyiqtol		
	6	ולא	Wayyiqtol		
	6	רבות	Wayyiqtol		
III	7	זבח	Wayyiqtol		
	7	ומנחהו	Wayyiqtol		
	7	לא	Wayyiqtol		
	7	חפצת	Wayyiqtol		
	8	אז	Wayyiqtol		
	8	אמרתי	Wayyiqtol		
	8	הנה	Wayyiqtol		
	8	באתי	Wayyiqtol		
	9	לעשות	Wayyiqtol		
	9	רעונך	Wayyiqtol		
IV	14	רצה	Wayyiqtol		
	14	יהנה	Wayyiqtol		
	14	להצילני	Wayyiqtol		
	15	ובשו	Wayyiqtol		
	15	ותפרו	Wayyiqtol		
	15	יחד	Wayyiqtol		
	16	ישמו	Wayyiqtol		
	16	על	Wayyiqtol		
	16	עקב	Wayyiqtol		
	16	בשתם	Wayyiqtol		
V	17	ישיו	Wayyiqtol		
	17	ושמחו	Wayyiqtol		
	17	בך	Wayyiqtol		
	17	יאמרו	Wayyiqtol		
	17	תמיד	Wayyiqtol		
	17	יגל	Wayyiqtol		
	17	יהנה	Wayyiqtol		
	18	ואני	Wayyiqtol		
	18	עני	Wayyiqtol		
	18	ואביו	Wayyiqtol		
18	עזרתי	Wayyiqtol			
18	ומפלט	Wayyiqtol			
18	אתה	Wayyiqtol			
18	אלהי	Wayyiqtol			
18	אל	Wayyiqtol			
18	תאמר:	Wayyiqtol			
18	לי	Wayyiqtol			
18	יתשב	Wayyiqtol			
18	אדוני	Wayyiqtol			
18	אלהבי	Wayyiqtol			
18	תשועתך:	Wayyiqtol			
18	כל	Wayyiqtol			
18	מבקשיך	Wayyiqtol			
18	אחרי	Wayyiqtol			
18	אחח	Wayyiqtol			
18	האח:	Wayyiqtol			

Grammaticaal kenmerk

- Wayyiqtol
- Qatal
- Yiqtol
- Imperatief
- Infinitief
- Participium
- Noun
- Noun abs.
- Adj. abs.
- Noun constr.
- Adj. constr.
- Overig

Distinctivi

- Sillūq
- 'Olē weyōrēd
- 'Athnāh
- Rebhīa' gādōl
- Rebhīa' mugrāš
- Grote Šalsēleth (n.v.t.)
- Šinnōr
- Rebhīa' qāṭōn
- Dehī (onder beginmedeklinker)
- Pāzēr
- Mahpākh legarmēh
- 'Azlā legarmēh

Conjunctivi

- Merekhā
- Mūnah
- 'Illūy
- Tarhā (onder toonsoort)
- Galgal
- Mahpākh
- 'Azlā
- Šalsēleth qetannā (n.v.t.)
- Šinnōrith (n.v.t.)

BIJLAGE D

Tellingen

Main table containing Hebrew text, numerical counts, and grid diagrams for cantos I through IV. It includes columns for 'canto/cantikel/strofe', 'colon c', 'colon b', 'colon a', 'letters', 'woorden', 'cola', 'regels', and 'verzen schem.'. Cantos are grouped into sections A1, B1, C1, B2, and A2.

Summary table with numerical counts: 42 306 391 739 11 76 95 182 62 29 17. Includes sub-totals like 6x7, 18x17, 23x17, 4x7x26+11, 7x26!, 11+3x17, and 5+3x8 of 26+3.

BIJLAGE E

Vertaling en/in Structuur

colon c	colon b	colon a	canto/cantikel/strofe	schema
		לְמַנְצַח לְדוֹד מְזִמּוֹר: ¹		¹ Voor de muziekleider, een psalm van David.
וַיִּשְׁמַע שׁוֹעֲתָי:	וַיֵּט אָלָי	קִנְוָה קִנְיִתִי יְהוָה ²	I 1 1	² Wachtend heb ik de HEERE verwacht; Hij neigde zich tot mij en hoorde mijn hulpgeroep.
	מָטִיט הַיָּזָן	וַיַּעֲלֵנִי מִבּוֹר שְׂאֵזָן ³		³ Hij trok mij omhoog uit een put van ondergang, uit de modder van het moeras.
	בּוֹגֵן אַשְׁרֵי:	וַיִּקַּם עַל־סִלְעֵי רַגְלֵי		Hij zette op een rots - mijn voeten, Hij heeft vastgemaakt - mijn schreden.
	תִּהְלֶה לְאַלְהֵינוּ	וַיִּתֵּן בְּפִי שִׁיר חֲדָשׁ ⁴	2	⁴ Hij gaf in mijn mond een nieuw lied, een loflied op onze God.
	וַיִּבְטְחוּ בֵיהוָה:	יִרְאוּ רַבִּים וַיִּירָאוּ		Laten velen zien en vrezen, en vertrouwen op de HEERE.
	אַשְׁרֵי־שֵׁם יְהוָה מִבְּטְחוֹ	אַשְׁרֵי הַגִּבּוֹר ⁵	II 2 3	⁵ Gezegend de man - die op de HEERE zijn vertrouwen heeft gesteld, die zich niet heeft gewend tot hoogmoedigen en tot hen die afdwalen naar leugen.
	וְשִׁטֵּי כֹזֵב:	וְלֹא־פָנָה אֶל־רֵהָבִים		
	יְהוָה אֱלֹהֵי	רַבּוֹת עֲשִׂיתָ אַתָּה ⁶	4	⁶ Talrijk hebt U gemaakt, Ó, HEERE mijn God, Uw wonderen en Uw gedachten met ons; niets is te vergelijken met U.
	אַיִן עֲרֹךְ אֱלֹהֵי	נִפְלְאוֹתֶיךָ וּמַחְשְׁבֹתֶיךָ אֲלֵינוּ		Laat ik bekendmaken en uitspreken: ze zijn te veel geworden om te tellen.
	טְעָמוֹ מִסֵּפֶר:	אַגִּידָה וְאַדְבָּרָה		
עוֹלָה וַחֲטָאָה לֹא שְׂאֵלְתָּ:	אַזְנוֹם כִּרְיִת לִי	זָבַח וּמִנְחָה לֹא־חִפְצָתָ ⁷	3 5	⁷ Offer en gave heeft U geen vreugde gegeven, oren heeft U voor mij geopend; brandoffer en zondoffer heeft U niet gevraagd.
	בִּמְגִלַת־טִפְפֹּר כְּתוֹב עָלָי:	אֲנִי אֲמַרְתִּי הִנֵּה־בָּאתִי	6	⁸ Toen heb ik gezegd: 'Zie, ik kom, in een rol van een boek wordt van mij geschreven.
	וְתוֹרַתְךָ בְּתוֹךְ מִעֵי:	לְעֵשׂוֹת־רְצוֹנֶךָ אֱלֹהֵי חַפְצָתִי ⁹		⁹ Uw welbehagen te doen, mijn God, geeft mij vreugde, en Uw wet in het midden van mijn wezen.'
יְהוָה אַתָּה יִדְעָתָ:	הִנֵּה שֹׁפְתִי לֹא אֶכְלָא	בְּשִׁרְתִּי צֶדֶק בְּקֹהֶל רֵב ¹⁰	III 4 7	¹⁰ Ik heb gerechtigheid verkondigd in een grote vergadering, zie mijn lippen, ik weerhoud zeh niet: HEERE, Ó, U hebt het gekend.
	אַמוֹנַתְךָ וְתִשׁוּעַתְךָ אֲמַרְתִּי	צֶדֶקְתְּךָ לֹא־כִסִּיתִי בְּתוֹךְ לִבִּי ¹¹	8	¹¹ Uw recht heb ik niet verzwegen in het midden van mijn hart, Uw betrouwbaarheid en Uw heil heb ik verteld.
	לְקֹהֶל רֵב:	לֹא־כִתְדֹתַי חֹסְדֶךָ וְאַמְתָּךְ		Ik heb niet verhold Uw goedertierenheid en Uw trouw voor een grote vergadering.
	לֹא־תִכְלָא רַחֲמֶיךָ מִמְּנִי	אַתָּה יְהוָה ¹²	5 9	¹² Ó HEERE, U weerhoudt Uw barmhartigheden niet van mij; Uw goedertierenheid en Uw trouw bewaren mij voortdurend.
	תָּמִיד יִצְרוּנִי:	חֹסְדֶךָ וְאַמְתָּךְ		
	עַד־אַיִן מִסֵּפֶר	כִּי אַפְפוּ־עָלָי רַעוֹת ¹³	10	¹³ Maar tegen mij hebben zich kwaden omringd, niet te tellen zoveel.
	וְלֹא־יִכְלָתִי לְרִאֲוֹת	הַשִּׁינּוּנִי עוֹנָתִי		Mijn ongerechtigheden hebben mij ingehaald en ik ben niet in staat geweest om te zien.
	וְלִבִּי עוֹבָנִי:	עֲצָמוֹ מִשְׁעֵרוֹת רָאִשָׁי		Zij zijn ontelbaar geworden, meer dan mijn hoofdhaar en mijn hart heeft mij achtergelaten.
	יְהוָה לְעֶזְרָתִי חוֹשֵׁה:	רַצְהָ יְהוָה לְהַצִּילֵנִי ¹⁴	IV 6 11	¹⁴ Behaag u HEERE om mij te verlossen! HEERE, haast u tot mijn hulp!
	מִבְּקִשֵׁי נַפְשִׁי לְסִפּוֹתָהּ	יִבְשׁוּ וַיַּחְפְּרוּ יַחַד ¹⁵	12	¹⁵ Laten tezamen beschaamd en ontsteld zijn, die mijn leven zoeken om het weg te nemen.
	חִפְצֵי רַעְתִּי:	יִסְגּוּ אַחֲזוֹר וַיִּכְלָמוּ		Laten achterwaarts vluchten en vernederd zijn, die zich verheugen in mijn onheil.
הָאָח הָאָח:	הָאֲמָרִים לִי	יִשְׁמוּ עַל־עַקֵּב בְּשִׁתְּם ¹⁶		¹⁶ Laten ontzet zijn vanwege hun schaamte, die over mij zeggen: 'Ha, ha!'
	כָּל־מִבְּקָשֶׁיךָ	לִשְׁשׂוֹ וַיִּשְׂמְחוּ בְּךָ ¹⁷	7 13	¹⁷ Laten zich verheugen en zich verblijden in U, allen die U zoeken.
	אַהֲבֵי תִשׁוּעַתְךָ:	יֵאֱמְרוּ תָּמִיד יִגְדַּל יְהוָה		Laten voortdurend zeggen 'Groot is de HEERE!', die Uw heil liefhebben.
	אַדְנִי יַחֲשֵׁב לִי	וְאֵנִי עָנִי וְאֲבִיוֹן ¹⁸	14	¹⁸ Ík ben arm en behoeftig, mijn Heere denkt aan mij;
	אַלְהֵי אֵל־תִּאֲחָר:	עֶזְרָתִי וּמִפְּלִטֵי אַתָּה		mijn Helper en mijn Redder bent Ó, mijn God, blijf niet achter!

Verklaringenblad masterthesis

Naam student: P. van der Schee

Titel masterthesis: Bijbels-Hebreeuwse (ver)telstructuren vanuit Psalm 40

VERKLARING VAN ORIGINALITEIT

Hierbij verklaar ik dat bovengenoemde masterthesis uit origineel werk bestaat. De thesis is het resultaat van mijn eigen onderzoek en is alleen door mijzelf geschreven, tenzij anders aangegeven. Waar informatie en ideeën uit andere bronnen zijn overgenomen, wordt dat expliciet, volledig en op passende wijze vermeld in de tekst of in de noten. Een bibliografie is bijgevoegd.

Plaats, datum:

Handtekening:

Hoewelaken, 31-1-'24

TOESTEMMINGSVERKLARING

Hierbij stem ik ermee in dat bovengenoemde masterthesis na goedkeuring beschikbaar wordt gesteld voor opname in de bibliotheekcollectie en dat de metadata beschikbaar worden gesteld aan externe organisaties en/of door de PThU worden gepubliceerd.

Verder verleen ik (de bibliotheek van) de PThU

wel

niet

toestemming voor het opnemen van de volledige tekst in een via internet of anderszins openbaar toegankelijke database. (Deze toestemming betreft alleen de openbaarmaking van de masterthesis, zonder verdere overdracht of inperking van het auteursrecht van de student.)

Plaats, datum:

Handtekening:

Hoewelaken, 31-1-'24

